

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra Mezinárodních vztahů

Diplomová práce

2021

Michaela Halášová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra Mezinárodních vztahů

Odkaz Versailles a reflexia mierovej konferencie

v 20. storočí

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Michaela Halášová

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: PhDr. et Dipl.-Pol. Martin Jeřábek, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predloženú diplomovú prácu spracovala samostatne, s využitím uvedenej literatúry.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá na získanie iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby práca bola sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe dňa: 2.5. 2021

Bc. Michaela Halášová

Bibliografický záznam

HALÁSOVÁ, Michaela. *Odkaz Versailles a reflexia mierovej konferencie v 20. storočí*. Praha, 2021. s.76 Diplomová práca. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Vedúci práce: PhDr. et Dipl.-Pol. Martin Jeřábek, Ph.D.

Rozsah práce: 165 845 znakov

Abstrakt

Predložená diplomová práca sa zaoberá problematikou odkazu a reflexie mierovej konferencie v 20. storočí, skrz teórie realizmu a idealizmu. V rámci teoretickej časti sú predstavené kľúčové teórie realizmu a idealizmu, z pohľadu viacerých autorov, ako aj prvá veľká debata v rámci sektoru medzinárodných vzťahov. Bližšie je v práci popísané rozloženie síl na mierovej konferencii v Paríži, predstavené sú všetky zmluvy tvoriace Versaillský mierový systém, pozornosť smerovala aj k procesu vzniku Spoločnosti národov. Hlavná časť práce obsahuje analýzu situácie počas medzivojnového obdobia, s akcentom na udržateľnosť idealistického mierového konceptu, ten sa kontrastoval s realistickými aktivitami jednotlivých štátov. Na základe tohto je hlavným cieľom práce odpovedať na otázky, čo spôsobilo zlyhanie systému kolektívnej bezpečnosti, zánik Spoločnosti národov, ako aj možný presah mierových zmlúv do súčasnosti.

Kľúčové slová

Mierová konferencia, idealizmus, realizmus, medzivojnové obdobie, Versaillský mierový systém, Spoločnosť národov

Názov práce

Odkaz Versailles a reflexia mierovej konferencie v 20. storočí

Abstract

The presented diploma thesis deals with the issue of the legacy and reflection of the peace conference in the 20th century, through the theories of realism and idealism. The theoretical part presents the key theories of realism and idealism, from the perspective of several authors, as well as the first great debate in the sector of international relations. The distribution of forces at the peace conference in Paris is described in more detail, all the treaties forming the Versailles peace system are presented, and attention was also paid to the process of establishing the League of Nations. The main part of the work contains an analysis of the situation during the interwar period, with an emphasis on the sustainability of the idealistic peace concept, which contrasted with the realistic activities of individual states. Based on this, the main goal of the work is to answer the questions what caused the failure of the system of collective security, the demise of the League of Nations, as well as the possible transcendence of peace treaties to the present.

Key words

Peace conference, idealism, realism, interwar period, Versailles peace system, League of Nations

Pod'akovanie

Vyjadrujem vďaku vedúcemu predloženej diplomovej práce PhDr. et Dipl.-Pol. Martinovi Jeřábkovi, Ph.D., za cenné rady a pripomienky, ktoré boli nápomocné pri písaní diplomovej práce.

Obsah

1. Úvod.....	9
1.1 Metodologický a konceptuálny rámec práce	11
1.2 Rozbor literatúry	13
2. Teoretické ukotvenie práce	15
2.1 Idealizmus	15
2.2 Realizmus.....	19
2.3 Prvá veľká debata.....	21
3. Cesta k novému povojnovému usporiadaniu.....	24
3.1 Parížska mierová konferencia	24
3.2 Versaillský mierový systém.....	27
3.3 Spoločnosť národov	32
4. Odkaz a reflexia mierovej konferencie v medzivojnovom období.....	36
4.1 Vybrané konferencie počas medzivojnového obdobia	36
4.2 Vybrané konflikty počas medzivojnového obdobia.....	40
4.3 Mocenský vzostup Nemecka	43
4.4 Zlyhanie systému kolektívnej bezpečnosti	48
4.5 Teórie sa stretávajú s realitou.....	51
5. Reflexia vybraných mierových zmlúv do súčasnosti.....	54
5.1 Reflexia Trianonskej mierovej zmluvy.....	54
5.2 Reflexia Mierovej zmluvy zo Sèvres	57
6. Záver.....	62
Summary	67
Zoznam literatúry	69

1. Úvod

Poslednou kapitolou prvej svetovej vojny, bola dovtedy najväčšia mierová konferencia, zvolaná do Versailles v Paríži, v roku 1919. Konferencia mala priniesť rozhodnutia o osude porazených štátov na jednej strane, o nárokoch a očakávaniach víťazných mocností, na strane druhej. Veľká časť pozornosti sa venovala aj vytýčeniu nových štátnych hraníc, čo spôsobilo prekreslenie politickej mapy sveta. V rukách účastníkov konferencie sa sústreďovala moc, ktorá dokázala prepísať mapu sveta a položiť nové základy medzinárodného poriadku, po dovtedy najväčšom ozbrojenom konflikte, s ktorým sa ľudstvo stretlo.

Mierové usporiadanie po 1. svetovej vojne sa označuje aj ako Versaillesko – washingtonský systém, s čím súviselo nové geopolitické usporiadanie Európy a ázijských území, na ktorých mali európske krajiny svoje záujmy, aj po skončení prvej vojny. Zmluvy prijaté na parížskych mierových rokovaníach sa stali masívnym zdrojom napätia, čo vyústilo iba k ďalším sporom. Dôvodom boli prijaté podmienky, stanovujúce Nemecku výrazné oslabenie pozície, napätie vyvolávala aj výška vojnových reparácií pre porazené štáty. Ďalším zdrojom napätia sa stala oblasť Tichomoria a východná Ázia, kde sa usilovalo mocensky presadiť Japonsko, na úkor ostatných dotknutých aktérov.

Predstavitelia piatich víťazných mocností- Veľkej Británie, Francúzska, Spojených štátov, Japonska a Talianska, plánovali vybudovať systém mierových dohôd a spojeneckých zmlúv, ktorý by zaručil, že sa podobný konflikt s obrovskými stratami na životoch a hrozivým hospodárskym úpadkom zúčastnených strán, už nikdy v budúcnosti nebude opakovať. V zmluvách prijatých na konferencii boli kodifikované požiadavky víťazných veľmocí, ktoré mali za cieľ normalizáciu vzťahov, na základe momentálneho stavu celkových hospodárskych, finančných a vojenských prostriedkov.

Pôvodným cieľom Versailleského systému, bolo zabrániť opakovaniu celosvetového vojenského konfliktu. Vypuknutie takéhoto konfliktu o dvadsať rokov neskôr svedčí o tom, že systém mal závažné nedostatky. Predovšetkým na troskách Habsburskej monarchie, ktorá niekoľko storočí udržiavala v regióne rovnováhu, vzniklo množstvo národných štátov s početnými národnostnými menšinami, ktoré boli potenciálnym zdrojom budúcej nestability. Problémové sa ukázali aj tvrdé mierové podmienky pre porazené štáty, hlavne Nemecka, ktoré boli motivované francúzskou predovšetkým túžbou po odplate, tá mala korene ešte v prusko-francúzskej vojne v rokoch 1870-71. Strata mocenského postavenia, rozsiahlych

území a kolónií, obrovské reparácie vyberané najprv v surovinách a poľnohospodárskych produktoch, ako obilie a dobytok, okupácia ľavého brehu Rýna mali za následok frustráciu, sklamanie a prepukanie revolučných nálad.

Počas konferencie sa prelínali možné východiská nového usporiadania z oboch táborov, ako realistov, tak aj idealistov. Tábory sa názorovo nezhodovali, konferencia sa naťahovala, prijaté zmluvy sa stali iba kompromisným riešením. Garanciou zaručenia mieru po vojne, mala byť novovzniknutá Spoločnosť národov, tá vznikla predovšetkým na základe požiadaviek idealistov. Spoločnosť národov však nedokázala zabrániť nastupujúcej agresii Nemecka a iných štátov, ostala iba nečinnou inštitúciou.

Cieľom diplomovej práce bude poskytnúť odkaz Versailles a reflexiu mierovej konferencie v 20. storočí. Rovnako cieľom bude poskytnúť prehľad implikácií a presahu vybraných mierových zmlúv¹ do súčasnosti. K dosiahnutiu cieľa budú kľúčové teórie realizmu a idealizmu, na čo nadviaže prvá veľká debata v rámci medzinárodných vzťahov. Vychádzať budeme z požiadaviek a predstáv predstaviteľov jednotlivých smerov, na čo nadviažeme analýzou jednotlivých zmlúv, s prepojením kľúčových teórií.

Na základe výskumu v rámci diplomovej práce, bude podstatné odpovedať na nasledovné otázky:

Ako priamo súvisí prvá veľká debata, s mierovým usporiadaním po mierovej konferencii vo Versailles?

Ako je možné, že dopady niektorých mierových zmlúv, trvajú aj 100 rokov od ich prijatia?

V procese spracovania diplomovej práce sa pokúsime verifikovať, nami tri stanovené hypotézy:

Hypotéza č. 1: Prvá veľká debata v rámci medzinárodných vzťahov, mala priamy súvis s povojnovým usporiadaním, zakotveným na mierovej konferencii vo Versailles. Debata dvoch protichodných teórií prebiehala na pozadí usporiadania povojnového sveta, konflikt teórií realizmu a idealizmu vyústil práve v skúmanom období, keďže proti sebe stáli koncept idealistického usporiadania sveta, verzus realistické záujmy štátov.

---

¹ Trianonskej mierovej zmluvy a Zmluvy zo Sèvres (pozn. autor)

Hypotéza č. 2: Versaillský mierový systém nenaplnil viaceré požadované predpoklady nastolenia mierového fungovania medzinárodnej politiky. Nové povojnové usporiadanie sveta prinieslo iba ďalšie konflikty, minulo sa svojmu pôvodnému účinku, medzinárodné spoločenstvo nedokázalo zabezpečiť mierumilovné spolunažívanie štátov. Idealistický koncept medzinárodnej politiky prechádzal ťažkou skúškou, keďže naďalej bola uplatňovaná tvrdá realistická premisa správania štátov, čo spustilo konflikt týchto teórií.

Hypotéza č. 3: Trianonská mierová zmluva a Zmluva zo Sèvres, majú silný presah až do súčasnosti, v dotknutých regiónoch spôsobili značnú nestabilitu. Implikácie plynúce z týchto zmlúv, trvajú v predmetných regiónoch aj viac ako 100 rokov od ich podpisu.

Potvrdiť vyššie uvedené hypotézy a nájsť odpovede na vyššie položené otázky, sa pokúsime v obsahovom jadre práce, to bude rozdelené na 4 hlavné časti. Prvá časť vymedzí teoretické ukotvenie práce. Vymedzíme si hlavné teoretické smery, z ktorých budeme v práci vychádzať, a to realizmus a idealizmus. V teoretickej časti bude rovnako predstavená aj prvá veľká debata v rámci medzinárodných vzťahov. Druhá časť bude venovaná konkrétne priebehu mierovej konferencie, jednotlivým prijatým zmluvám, ich obsahu a zmenám, ktoré mali priniesť. V tejto časti sa zameriame aj na požiadavky realistov a idealistov, prezentovaných počas konferencie. V tretej časti sa zameriame na priamo reflexiu realizmu a idealizmu pri povojnovom usporiadaní sveta a prepojíme ich s prvou veľkou debatou. V tejto časti sa budeme venovať medzivojnovému obdobiu, napätiu, ktoré jednotlivé zmluvy priniesli, v tejto časti bude nutné venovať sa aj problematike Spoločnosti národov. Posledná hlavná časť práce, bude analyzovať presah a implikácie vybraných zmlúv do súčasnosti, konkrétne pôjde o Trianonskú mierovú zmluvu a Zmluvu zo Sèvres. Zameriame sa na fakt, ako môžu mať zmluvy prijaté pred viac ako 100 rokmi, presah až do súčasnosti.

1.1 Metodologický a konceptuálny rámec práce

Pri písaní diplomovej práce budeme využívať metodologický postup vypracovania rešerše, zhromažďovania odbornej literatúry, analýzy získaných údajov, komparácii údajov, to všetko nám bude nápomocné k dosiahnutiu potrebných výsledkov. Celá téma bude ukotvená na pozadí konfliktu realizmu a idealizmu. Počas spracovania odbornej literatúry použijete pri písaní diplomovej práce budeme využívať analýzu, dedukciu, indukciu, ako aj komparáciu zhromaždených dát. Správne stanovený metodologický a konceptuálny rámec, nám pomôže dosiahnuť odpovede na položené otázky, rovnako aj verifikovať uvedené hypotézy.

Dominantným smerom v rámci spracovania diplomovej práce, bude vzhľadom k charakteru práce historický výskum. Využitý bude predovšetkým pri systematickom výskume a popise minulých udalostí, s cieľom poskytnúť čo najlepší obraz o skúmaných podrobnostiach. Cieľom nebude iba systematické zhromažďovanie dát, ale objasnenie situácie a okolností, ktoré sa v skúmanom období odohrali. Pomocou historického výskumu dokážeme prepojiť vzťah medzi minulosťou a prítomnosťou, dokážeme pochopiť ako situácie, odohrávajúce sa v minulosti vplývajú na prítomnosť.

Teoretické prístupy realizmu a idealizmu, v časti o teoretických východiskách práce budú vymedzené pomocou deskripcie. Na základe viacerých definícií idealizmu a realizmu, si vytvoríme spoločný teoretický rámec, s ktorým budeme pracovať v ďalšom procese spracovania diplomovej práce. Takéto vymedzenie nám bude nápomocné lepšie pochopiť podstatu danej problematiky, ako aj komplexnosť skúmaného problému. Rovnaké vymedzenie bude využité aj v rámci prvej veľkej debaty v oblasti medzinárodných vzťahov.

Ďalšou dôležitou metódou práce bude dozaista komparácia. Komparácia bude nesmierne dôležitá pri porovnaní predstáv idealistov a realistov, na povojnové usporiadanie sveta, porovnávať budeme aj to, ako sa ich predstavy následne stretli s realitou. V práci bude predstavené prepojenie povojnového usporiadania Európy s myšlienkami a požiadavkami realistov, aká bola ich konkrétne predstava na jednej strane, na druhej strane prepojíme nové usporiadanie s myšlienkami a požiadavkami idealistov. Vychádzajúc z prvej veľkej debaty myšlienky porovnáваме, aby sme došli k nami požadovanému cieľu a odpovedi na našu výskumnú otázku, ako možno prepojiť práve prvú veľkú debatu s povojnovým usporiadaním po mierovej konferencii.

V rámci vyhodnocovania implikácií a presahu vybraných mierových zmlúv nám budú rovnako nápomocné vyššie spomenuté teórie, ako aj analýza udalostí, ktoré sa udiali v skúmaných regiónoch od podpisu, až po súčasnosť. Na základe analýzy udalostí a neskoršieho vývoja, by sme mali dospieť k záveru, ako konkrétne tieto zmluvy ovplyvnili daný región a ich vplyv pokračuje až do súčasnosti. Na základe týchto udalostí dospejeme k odpovedi na otázku, ako je možné, že aj po 100 rokoch od podpisu majú zmluvy, tak veľký vplyv v daných skúmaných regiónoch. Zameriame sa na analýzu aktuálnych záujmov dotknutých aktérov, pričom dôležité bude odraziť sa od ich idey požadovaného spravodlivého usporiadania, tú videli oba tábory odlišne.

Koncepcia prvej debaty bude využitá pri rozbere všetkých 5 mierových zmlúv, kedy sa nebudeme sústrediť iba na súčasnosť, no dôležité pre nás bude zamerať sa na medzivojnové obdobie. Pomocou logicko-historického postupu načrtneme udalosti, ktoré nasledovali po mierovej konferencii. Poukázaním na vývoj udalostí sa pokúsime prísť k záveru, že mierová konferencia nespĺnila v žiadnom bode svoje pôvodné vytýčené ciele.

1.2 Rozbor literatúry

Vzhľadom na rozsiahlosť témy, budeme využívať veľké množstvo odborných zdrojov v anglickom, českom a slovenskom jazyku, uchovávaných v nám dostupných knižniciach a voľne dostupných internetových zdrojov, z ktorých uskutočníme selekciu potrebných informácií pre spracovanie diplomovej práce.

V rámci vymedzenia teoretického rámca práce nám budú nápomocné diela ako *Teórie medzinárodných vzťahov* od P. Druláka², využijeme aj dielo *Kapitoly z dejín európskeho politického myslenia a právneho myslenia* od A. Krskovej³. Konkrétne pri vymedzení teórie realizmu využijeme dielo od W. Korab-Karpowicz *Political Realism in International Relations*⁴. Čo sa týka teórie idealizmu, odrazíme sa od prác P. Wilsona *Idealism in international relations*⁵, tá nám pomôže s kľúčovým vymedzením teórie idealizmu v oblasti medzinárodných vzťahov. Poslúži nám aj práca od L. Husenicovej, s názvom *Idealizmus ako integrálna súčasť liberálnej teórie medzinárodných vzťahov*⁶.

V rámci definovania základných cieľov Versaillskej mierovej konferencie, a na nej prijatých zmlúv budeme využívať diela, akými sú napríklad dielo od J. Dejmeka *Zrod nové Evropy*⁷. To nám poslúži na lepšie pochopenie, ako boli rozdelené sily medzi členov konferencie, ako aj jednotlivým procedúram, ktoré konferencia priniesla. Pri analýze konkrétnych zmlúv, nám bude nápomocná aj online Encyklopédia 1. svetovej vojny a iné odborné články, ktoré sa venujú konkrétnym zmluvám a zmenám, ktorým so sebou priniesli, v podobe nového usporiadania sveta Európy a sveta.

---

² DRULÁK, P. 2003. *Teorie medzinárodných vzťahů*. Praha: Portál, 2003. 224 s. ISBN 80-7178-725-6.

³ KRŠKOVÁ, A. 1997. *Kapitoly z dejín európskeho politického a právneho myslenia*. Bratislava: Vydavateľské oddelenie právnickej fakulty, 1997. 312 s. ISBN 80-7160-022-9.

⁴ KORAB-KARPOWICZ, J. 2017. *Political Realism in International Relations*. [online]. Dostupné na internete: <<https://plato.stanford.edu/entries/realism-intl-relations/>>.

⁵ WILSON, P. 2011. *Idealism in international relations*. In Encyclopédia of Power. [online]. Dostupné na internete: <[http://eprints.lse.ac.uk/41929/1/Idealism%20in%20international%20relations%20\(LSERO\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/41929/1/Idealism%20in%20international%20relations%20(LSERO).pdf)>.

⁶ HUSENICOVÁ, L. 2017. *Idealizmus ako integrálna súčasť liberálnej teórie medzinárodných vzťahov*. In Politické vedy. ISSN 1335 – 2741. Dostupné z: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/archiv-vydani/>

⁷ DEJMEK, J. 2011. *Zrod nové Evropy*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2011. 518 s. ISBN 978-88-8492-741-5.

Na zmapovanie situácie počas medzivojnového obdobia, predovšetkým čo sa týka politik jednotlivých štátov, sme pracovali aj s archívnymi materiálmi. Pri pochopení japonskej zahraničnej politiky sme čerpali z Nisha *Japanese Foreign Policy in the Interwar Period*⁸. Pri zahraničnej politike Talianska sme vychádzali z diela *Italian Foreign Policy in the Interwar Period, 1918–1940*⁹. Zmapovať lepšie situáciu nám pomohol aj US Department of state archive¹⁰.

V rámci výskumu dopadu na medzivojnové obdobie, prijatých mierových zmlúv, ktoré vzišli z Versailleskej mierovej konferencie nám bude nápomocné dielo I. Romicsica *Territorial Revisionism And The Allies Of Germany In The Second World War*¹¹. Rovnako dôležité bude spomenúť aj zlyhanie ambiciózneho projektu Spoločnosti národov, s tým nám pomôže dielo J. Elartona *Why did the League of Nations fail?*¹².

Pri štúdiu implikácii a presahu vybraných zmlúv do súčasnosti, budeme vychádzať z diela N. Danforth *Forget Sykes-Picot. It's the Treaty of Sèvres That Explains the Modern Middle East*¹³. Dielo nám ukáže ako priamo ovplyvnila aktuálnu situáciu na Blízkom východe Zmluva zo Sèvres, zameriame sa na to ako môže mať zmluva vplyv na aktuálnu situáciu aj viac ako 100 rokov od jej podpisu. Čo sa týka Trianonskej mierovej zmluvy a jej presahu do súčasnosti, jedným z využitých zdrojov bude článok A. Sanfordovej *Trianon trauma: Why is the peace treaty signed 100 years ago seen as a national tragedy for Hungary?*

---

⁸ Nish. I. *Japanese Foreign Policy in the Interwar Period*. (Praeger Studies of Foreign Policies of the Great Powers.) Westport, Conn.: Praeger. 2002. Pp. x, 212.

⁹ James, H. *Italian Foreign Policy in the Interwar Period, 1918–1940*. (Praeger Studies of Foreign Policies of the Great Powers.) Westport, Conn.: Praeger. 1997. Pp. xx, 246.

¹⁰US Department of state archive. online]. Dostupné na internete: <<https://www.state.gov/u-s-department-of-state-archive-websites/>>.

¹¹ ROMSICS, I. 2012. *Territorial Revisionism And The Allies Of Germany In The Second World War*. [online]. Dostupné na internete: <<http://anbonssmith.gq/territorial-revisionism-and-the-allies-of-germany-in-the-second-world-war-langewiesche-dieter-cattaruzza-marina-dyroff-stefan.pdf>>.

¹² ELORANTA, J. 2005. *Why did the League of nation failed?* [online]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/225876065_Why_did_the_League_of_Nations_fail>.

¹³ DANFORTH, N. 2015. *Forget Sykes-Picot. It's the Treaty of Sèvres That Explains the Modern Middle East*. Dostupné na internete: <<https://foreignpolicy.com/2015/08/10/sykes-picot-treaty-of-sevres-modern-turkey-middle-east-borders-turkey/>>.

2. Teoretické ukotvenie práce

Teórie medzinárodných vzťahov sú veľmi dôležité, keďže prioritne umožňujú pozitívne vnímanie reality. Teórie podávajú odpovede na otázky, ako možno pochopiť jednotlivé fenomény, pomocou teórií dokážeme oddeliť to, čo je pre náš výskum podstatné. Voľba medzi podstatnými a nepodstatnými skutočnosťami je kľúčová, to čo je podstatné pre výskum, určujeme pomocou stanovenia konkrétneho cieľa. Cieľom pochopenia medzinárodných vzťahov pomocou teórií, je chápanie minulosti, orientácia v súčasnosti a možné načrtnutie budúcnosti (Drulák, 2003).

Jadro práce bude ukotvené na pozadí konfliktu realistov a idealistov, z čoho plynie, že práve teórie realizmu a idealizmu, budú pre nás výskum kľúčové. Spomenuté teórie majú priamy súvis s prvou veľkou debatou v rámci medzinárodných vzťahov, tá vychádzala z premisy idealizmus verzus realizmus, čo bude podstatné pri výskumu práce, v častiach o reflexii a odkaze mierovej konferencie.

2.1 Idealizmus

Jednoznačná definícia teórie idealizmu prakticky neexistuje, existuje viacero podôb, prípadne variant možného uchopenia. Idealizmus možno chápať ako neustále sa vyvíjajúci smer, ktorý hľadá odpovede na otázky, vzťahujúce sa na oblasť medzinárodných vzťahov, predovšetkým týkajúce sa udržateľnosti mieru a príčinách vojen (Ježová, 2015). V širšom porozumení možno idealizmus pochopiť ako istú trvalú politickú zásadu, tá ma vplyv na svetové záležitosti, ktoré sa udiali naprieč viacerými historickými obdobiami. Na základe tohto chápania možno idealizmus považovať ako optimistickú politickú zásadu, ktorá sa snaží prekonať existujúcu medzinárodnú anarchiu, s cieľom vytvorenia nového svetového poriadku, ten by mal vykazovať prvky harmónie a mieru. Harmóniu a mier možno dosiahnuť iba na základe spolupráce (Wilson, 2011).

Predstavitelia idealizmu kladú dôraz na silu rozumu, rozum má slúžiť ako prostriedok na prekonanie predsudkov. Idealisti vychádzali z presvedčenia, šírenie myšlienok demokracie a vzdelania bude veľmi nápomocné, pretože v demokracii a vzdelaní videli možné posilnenie svetovej spoločnosti. Idealisti považovali vojnu za chorobu, prišli s tvrdením, že nástrojom, akým je napríklad medzinárodný orgán, je možné zbaviť sa tejto choroby a dosiahnuť zmier naprieč aktérmi. Dôležité je spomenúť, že predstavitelia tohto smeru charakterizovali to, akým svet môže byť, nie akým má byť. Na druhej strane nehodnotili aktérov ako sa skutočne

chovajú, ale iba ako by sa chovať mali (Wilson, 2011). Na základe tohto, viacerí považujú idealizmus za smer, hraničiaci s teóriou a myšlienkami utopizmu. L. Husenicová zadefinovala túto problematiku ako: „*Pristup odtrhnutý od reality, nezasluhujúci si pozornosť, či podrobnejšie štúdium diel a autorov priradených k tomuto smeru. Utopizmus je charakterizovaný víziou života o nereálnom štáte a o nereálnej predstave fungujúcej spoločnosti*“ (Husenicová, 2017).

Základom tohto smeru je presvedčenie o možnosti dosiahnutia trvalého mieru a spolupráce medzi aktérmi, spadajúcich do oblasti medzinárodných vzťahov. Jedna z hlavných myšlienok idealizmu sa opiera o vznik nadnárodnej inštitúcie, ktorá by garantovala mier a rozvoj spolupráce. Idealistické myšlienky vychádzali z predpokladu jednoty ľudstva, schopností ľudských bytostí sa do jednoty zapojiť, jednotu malo zabezpečiť poučenie sa z minulých chýb. Dosiahnutie trvalého mieru sa musí opierať o zmenu noriem vo vonkajšej politike, s cieľom dosiahnutia harmónie, prehlbeniu stupňa spolupráce medzi aktérmi, čím sa dosiahne svetový zmier (Drulák, 2003). Ďalším signifikantným znakom idealizmu je, že medzinárodnú politiku chápe ako systém právnych noriem a morálnych hodnôt. Zástancovia idealizmu vychádzali z myšlienky o rovnosti ľudí, bez ohľadu na ich sociálny, kultúrny alebo etnický pôvod. Všetky ľudské bytosti si zaslúžia prijateľné životné podmienky, bezpečnosť, rešpekt a uznanie, všetci majú nárok na základné ľudské práva, rovnako majú nárok byť posudzovaní na základe hodnôt morálky a etiky. Idealizmus pracoval s princípom univerzálnej rovnosti ľudí (Griffiths, 1995).

Ak sa pozrieme na niektorých predstaviteľov tohto smeru zistíme, že za významnú osobnosť, ktorá sa pričínala o rozvoj idealizmu v rámci medzinárodných vzťahov, možno považovať Immanuela Kanta. Immanuel Kant ako prvý dospel k myšlienke svetovej vlády, morálku a rozum považoval za determinanty, ktoré majú prispieť k predchádzaniu krvavých konfliktov. Idea dosiahnutia večného mieru sa stala neoddeliteľnou súčasťou Kantovej filozofickej školy. Kanta možno považovať za kľúčový zdroj politického myslenia, čo sa týka idealistického smeru. K jeho najvýznamnejším dielam patrí *Traktát o večnom miery*, kde vychádza z premisy, že vzťahy v ľudskej spoločnosti vedú k dosiahnutiu právneho poriadku. Rovnakú premisu aplikuje aj na štáty, kedy tvrdí, že vzťahy medzi štátmi musia byť v budúcnosti nahradené večným, harmonicky regulovaným mierom. Jeho myslenie o večnom miery, dozaista prebehlo dobu, keďže ho možno chápať ako opis určitých zákonov, týkajúcich sa medzinárodnej politiky a medzinárodného usporiadania. Kant sa vo svojej filozofii zaoberá problematikou spravodlivosti a svetového poriadku, čo položilo základ aj pre

ostatných mysliteľov, naklonených tomuto smeru, mnoho idealistov sa práve odrážalo od jeho myšlienok. Kantove myšlienky o večnom miery vychádzali z predpokladu demokratického spolunažívania štátov (Kant, 1996).

Myšlienka idealizmu je nepochybne prepojená aj s bývalým prezidentom USA W. Wilsonom, ktorého zahraničnopolitické pôsobenie bolo inšpirované predovšetkým myšlienkami idealizmu. Jeho osoba sa zaslúžila o to, že idealizmus začali prepájať s konkrétnou politikou štátu, v tomto prípade išlo o USA. Wilson oživil Kantove myšlienky o projekte kolektívnej bezpečnosti, Wilson vychádzal zo základnej premisy- jeden za všetkých, všetci za jedného. Wilson svoje idealistické predstavy pretavil do svojich 14 bodov, tie mali priniesť mierové ukončenie vojny, jeho idealistické myšlienky znamenali základ pre vznik Spoločnosti národov, tá mala byť garantom celosvetového mieru. U Wilsona išlo o prvý pokus aplikovať idealistické myšlienky do medzištátnych vzťahov, čím sa jeho pôsobenie v tomto smere stalo unikátnym vo všetkých ohľadoch. Wilsonove poňatie idealizmu však vychádzalo z iných predpokladov ako Kantove poňatie demokratického mieru. (Krejčí, 2009; Kalný, 2001). Wilsonove myšlienky idealizmu mali značný vplyv aj na povojnové usporiadanie sveta, prezentoval ich aj počas mierovej konferencie vo Versailles, čo znamená, že sa podrobnejšie tejto problematike budeme venovať v ďalších častiach práce. Wilsonov idealizmus sa stal kľúčovým bodom, pre výskum tohto smeru naprieč celým 20. storočím.

V medzinárodných vzťahoch je idealizmus často spájaný s teóriou liberalizmu, aj napriek istým rozdielom. Zatiaľ čo idealizmus začínal byť vnímaný negatívne, pomocou liberalizmu sa identifikovali myslitelia označení za idealistov. Idealistickí autori vychádzali z liberálnej premisy rovnosti práv človeka a koncepcie priznaných prirodzených práv (Drulák, 2003). Hlavnými znakmi liberálno-idealistickej teórie boli identifikované:

- Zdôrazňovanie roly medzinárodných inštitúcií, vnútroštátnych subjektov, ako aj jednotlivcov, teória spochybňuje postavenie štátu ako jediného aktéra medzinárodných vzťahov;
- Spochybňuje a oddeľuje vnútornú a zahraničnú politiku, kladie dôraz na ich rozdielnu základňu;
- Medzinárodné vzťahy začali byť chápané v mnohých dimenziách, nie len v zahraničnopolitickej rovine, do popredia začali vystupovať hospodárska dimenzia, medzinárodné právo a základné princípy ako morálka a etika, čím sa snažili presadiť nový medzinárodný systém (Husenicová, 2017).

K popredným predstaviteľom idealizmu patrí dozaista aj Norman Angell. Angell vychádzal z myšlienky o filozofii dejín, kedy sa ľudstvo neustále zdokonaľuje a učí novým spôsobom, čo ich prinúti zoznámiť sa s racionálnymi argumentmi. Racionálne argumenty majú byť prostriedkom, slúžiacim k ukončeniu vojen. Za prioritnú príčinu vojen považoval Angell existenciu medzinárodnej anarchie, jej pretrvávanie malo byť podnetom pre vznik nových konfliktov. Angell kritizoval aj koncept mocenskej rovnováhy, jej neustále vyžadovanie a kontrolovanie, taktiež vyústi do konfliktov medzi štátmi, keďže ju nie je v praxi možné dosiahnuť. Ostro sa ohradil proti konceptom nacionalizmu a suverenity, od tých mali štáty upustiť, pokiaľ chcú prosperovať a vydať sa cestou mieru. Prekonanie anarchie vidí v dosiahnutí prirodzeného stavu, ten mal byť postavený na princípoch kooperácie, solidarity, vzájomného prepojenia, s čím súviselo budovanie pragmatických inštitúcií, tie mali zabezpečiť medzinárodný poriadok. Angell prišiel s myšlienkou, že ekonomická závislosť medzi štátmi dostávala do pozadia ich vojenskú silu, v prehľbujúcej ekonomickej závislosti, videl možný náčrt mierového usporiadania sveta (Angell, 2010; Miller, 1986).

Posledným spomenutým predstaviteľom idealizmu bude Alfred Zimmermann, ten bol predstaviteľom medzivojnového idealizmu, spolu s Angellom ho zaradzovali do skupiny utopistov. Zimmermann sa zameriaval na existenciu a činnosť Spoločnosti národov, ako garanta kolektívnej bezpečnosti. Zimmermann vkladal najväčšiu nádej do výchovy spoločnosti, prehĺbenie kontaktov medzi aktérmi sa malo udiť pomocou vzdelávacieho procesu. V existencii medzinárodných organizácií videl prostriedok, ktorý by pomohol riešeniu sporov, v najideálnejšom prípade, by došlo k ich úplnej eliminácii. Zimmermann podporoval myšlienky vytvorenia svetovej vlády, vychádzal z myšlienky ekonomickej a hospodárskej závislosti, z čoho mala vzniknúť svetová vláda. Zimmermann nebol zástancom medzinárodného práva, naopak kritizoval ho, keďže podľa neho medzinárodné právo nereflektuje aktuálny vývoj spoločnosti. Kritizoval aj Spoločnosť národov, od jej vzniku ju nevnímal ako účinný nástroj na zabránení sporov medzi štátmi, tvrdil že ide o organizáciu, ktorá funguje len vďaka obyvateľom a štátom, nie je univerzálnou autoritou, rešpektovanou všetkými dotknutými aktérmi. Jeho kritika bola v tomto období považovaná za unikátny fakt, keďže ako prvý z predstaviteľov idealizmu sa ohradil proti Spoločnosti národov, ktorú označil za neúčinnú (Zimmermann, 1929; Rich, 2002).

2.2 Realizmus

Realizmus je teória medzinárodných vzťahov, ktorá sa zameriava na problematiku moci a národných záujmov. Existuje viac obmien tejto teórie, ale všetky vychádzajú z tézy, že pri neexistencii celosvetovej vlády, ktorá by hrala úlohu globálneho policajta, sa jednotlivé štáty v záujme vlastnej obrany budú správať racionálne. Základ myšlienky je postavený na anarchickom prostredí a mocenskom boji (Drulák, 2003).

Realizmus, v rámci teórií medzinárodných vzťahov, tiež známy ako politický realizmus, je pohľad na medzinárodnú politiku, ktorý zdôrazňuje jej konkurenčnú a konfliktnú povahu. Realizmus sa spravidla kontrastuje, s už spomínaným idealizmom, prípadne teóriou liberalizmu, ktoré majú tendenciu zdôrazňovať potrebu spolupráce medzi aktérmi (Drulák – Kratochvíl, 2009). Realisti považujú za hlavných aktérov na medzinárodnej scéne štáty, ktoré sa zaoberajú svojou vlastnou bezpečnosťou, konajú pri sledovaní svojich vlastných národných záujmov a bojujú medzi sebou o moc. Negatívnou stránkou dôrazu realistov na moc a vlastný záujem je často ich skepsa, v otázkach relevantnosti etických noriem pre vzťahy medzi štátmi. Národná politika je oblasťou autority a práva, zatiaľ čo medzinárodná politika, ako sami tvrdia, je sférou bez spravodlivosti (Waltz, 1979; Korab-Karpowicz, 2017).

Rovnako ako idealizmus, ani realizmus nemá jednu ucelenú definíciu, no možno ho vymedziť na základe istých spoločných znakov, s cieľom lepšie porozumieť teórii. Prvým spoločným znakom je štát, ten považujú za najdôležitejšieho aktéra na poli zahraničnej politiky. Medzinárodné organizácie a iné podobné subjekty, považujú iba za nástroje štátu, nepriznávajú im takmer žiaden vplyv v medzinárodnom meradle. Štát považujú ako prostriedok na dosahovanie cieľov, pričom niektorí predstavitelia tohto smeru považujú štát až za najsilenejší nástroj moci. Štát je považovaný za racionálne uvažujúceho aktéra, na základe tohto realizmus definuje a analyzuje ich postavenie v medzinárodnom systéme (Drulák, 2003). Ďalším znakom je stále prítomná rivalita medzi jednotlivými štátmi, dosiahnutie spolupráce sa považuje za nemožné, nepriateľstvo a konflikty sú prirodzenými prvkami. Spory medzi aktérmi sú prirodzené, sledujú nimi zvyšovanie svojho vplyvu, rozširovanie štátov je prvkom zisku moci, na čom stojí celá premisa realizmu. Všetci aktéri majú svoje mocenské záujmy, pri ich presadzovaní dochádza k stretom, čo vedie k prirodzenej rivalite, z tej nevyhnutne vyplývajú konflikty a napätie medzi štátmi (Drulák – Kratochvíl, 2009).

S realizmom je najmä spojený problém moci, keďže jej zhromažďovanie je považované za základný cieľ štátnych aktérov, moc je teda považovaná za najdôležitejší prvok v rámci systému. Pomocou moci je určované postavenie aktérov v rámci systému, moc nezasahuje iba do postavenia štátov, naopak má vplyv aj na ich občanov. Prostredníctvom moci sa aktéri v rámci systému delia na vládnucich a ovládaných, čo naznačuje nerovnomerné rozdelenie moci medzi štátmi. Moc býva často stotožňovaná s materiálnou základňou štátu, pod tým možno rozumieť koncepcie a postupy, ktorých cieľom sú materiálne prostriedky a ich zisk pre štát. Pri získavaní materiálnych prostriedkov sa nehľadí na etické a morálne princípy, tie idú pri mocenských záujmoch to úzadia. Zisk materiálnej základe býva často prepájaný s vojenskou základňou štátu, tá je považovaná za jeden z hlavných prostriedkov pre ich zisk, čo opäť vedie k stretom medzi aktérmi (Krejčí, 2010).

Za jedného z najvýznamnejších predstaviteľov, ktorý formoval myšlienky realizmu, je považovaný filozof Thomas Hobbes, s jeho dielom *Leviathan*. Jeho najznámejší koncept vychádza z prirodzeného anarchického stavu, ktorý predstavuje vojnu všetkých proti všetkým. Na základe jeho tvrdení možno konštatovať, že po vzniku štátov sa začne prejavovať ich úsilie ovládnuť ostatné národy a štáty. Štáty začnú rozširovať svoje územie, s cieľom dosiahnutia bezpečnosti a strachu z novej invázie od svojich susedov. Spolu so vznikom štátu, kedy ľudia sledovali dosiahnutie domácej bezpečnosti, je automaticky prepojená podmienka medzishátnej neistoty. Štáty sa ľubovoľne môžu rozhodovať, kedy a či použijú silu, teda konflikty medzi nimi môžu prepuknúť kedykoľvek. Hobbes odmietal realizáciu spoločenskej zmluvy, kedy by došlo k ukončeniu medzinárodnej anarchie, podmienku neistoty nepovažoval za ohrozenie existencie štátov (Hobbes, 2010). Hobbes považoval medzinárodné pravidlá za obmedzenie, pravidlá brzdili boj o moc, no v konečnom dôsledku sa vždy ukázali ako neúčinné. Štáty si vždy pravidlá interpretujú vo svoj prospech, budú ich ignorovať, ich konanie bude plne súčinné iba s ich mocenskými záujmami (Sorell, 2020).

Jedným z najvýznamnejších predstaviteľov realizmu bol aj Edward Hallett Carr, ten sa považuje za veľmi sofistikovaného mysliteľa, za jeho najvýznamnejšie bielo sa považuje *20 years crisis*. Vychádzal z myšlienky čistého realizmu, kde išlo o holý boj o moc, ten znemožňoval akúkoľvek existenciu harmonickej medzinárodnej spoločnosti. Bol veľkým odporcom idealizmu, nazýval ho súčasnou utópiou, ako odpoveď sa snažil vybudovať nový realistický svetový poriadok. Idealisti podľa neho kompletne zlyhali, pretože nevenovali dostatočnú pozornosť realite moci, čo bolo na druhej strane základom realistického myslenia. Carr je považovaný za moderného predstaviteľa realizmu 20. storočia, kedy kritizoval

myšlienku kolektívnej bezpečnosti, zakotvenej v charte Spoločnosti národov. Uznal, že ľudia potrebujú isté základné všeobecné normy a hodnoty, to že sa tieto normy budú následne zneužívať v prospech jednotlivých politických strán a neskôr nedokonalosť implementovať v rámci politických inštitúcií, neznamená, že neexistujú. Carr poznamenáva, že napríklad politici často používajú jazyk spravodlivosti na maskovanie konkrétnych záujmov svojich krajín alebo na vytváranie negatívnych obrazov o iných ľuďoch, aby ospravedlnili svoje vlastné agresívne činy (Carr, 2001).

Hans Morgenthau rozvinul realizmus do komplexnej teórie medzinárodných vzťahov. Tvrdí, že realizmus je založený na objektívnych zákonoch, tie majú svoje korene v nemennej ľudskej prirodzenosti. Morgenthau považuje realizmus za spôsob uvažovania o medzinárodných vzťahoch a za užitočný nástroj pri navrhovaní politík. Medzinárodná politika, rovnako ako každá iná politika, je pre Morgenthau bojom o moc, kvôli základnej ľudskej túžbe po moci. Podľa Morgenthaua politickí vodcovia vždy konajú v mocenskom záujme, bez ohľadu na ich motívy, preferencie, a intelektuálne kvality jednotlivých politických predstaviteľov. Moc je všeobecne platnou kategóriou a najpodstatnejším prvkom politiky, pochopenie a použitie moci určuje aj aktuálne politické a kultúrne prostredie. Načrtol aj vzťah medzi morálkou a mocenským politickým konaním, ten považoval za napätý, zároveň tvrdil, že univerzálne morálne princípy nie je možné aplikovať na konanie štátov. Morgenthau zdôrazňoval myšlienku, že na všetkých štátnych aktéroch je nutné nahliadať iba ako na politické subjekty, tie prioritne sledujú svoje mocenské záujmy, dosiahnutie mocenských záujmov býva často späté s použitím sily (Morgenthau, 1948; Barbu, 2020).

2.3 Prvá veľká debata

V súvislosti s našou témou, je nutné spomenúť aj problematiku veľkých debát v rámci medzinárodných vzťahov, ktoré prebehli v 20. a 21. storočí. Veľké debaty vyplynuli z nezhôd medzi jednotlivými akademikmi, veľké debaty mali za cieľ zabrániť nadvláde jednej myšlienky (teórie) v rámci svetovej politiky a medzinárodných vzťahov. Veľké debaty predstavujú vo vývoji medzinárodných vzťahov tematické a generačné medzníky, na základe čoho možno dokumentovať jednotlivé konfliktné obdobia (Waisová, 2009). Väčšina akademikov sa zhoduje, že prebehli štyri veľké debaty, my sa však prioritne zameriame na prvú veľkú debatu, keďže tá je kľúčová pre ďalší výskum v rámci našej práce.

Krvavý priebeh 1. svetovej vojny bol zodpovedný za rozvoj myšlienky idealizmu. Spolu s osobou Woodrowa Wilsona a jeho plánom, so vznikom univerzálnej spoločnej uznávanej autority, v podobe Spoločnosti národov, prichádzala postupná viera v dosiahnutie mieru. Spoločnosť začala veriť, že idealistické myšlienky prinesú celosvetový inštitucionálny poriadok, ten mal zabezpečiť trvanie večného mieru. *"Môžem s absolútnou istotou predpovedať, že v rámci ďalšej generácie bude ďalšia svetová vojna, ak národy sveta nebudú zosúladiť spôsob, ako jej zabrániť"* (Wilson, 1917). Následnou reakciou na idealistické myšlienky bolo rozvinutie teórie realizmu. Do opozície nadnárodnej inštitúcie, schopnej vyriešiť všetky problémy, postavili realisti názor o rozložení moci medzi aktérmi vo svetovom systéme, konkrétne štátmi. Prežitie štátu v medzinárodnej anarchii považovali realisti za prirodzený stav, aj po ukončení 1. svetovej vojny. Moc štátov musela byť všeobecne akceptovaná, na základe realistickej premisy nie je možné dosiahnuť celosvetovú rovnováhu, žiadne medzinárodné orgány k tomu neprispjú (Waltz, 1979).

V rámci oblasti medzinárodných vzťahov, začali myšlienky idealizmu a realizmu, zastávať poprednú pozíciu teórií medzinárodných vzťahov, v čase medzivojnového obdobia. Na základe odlišného nazerania oboch teórií na usporiadanie a fungovanie sveta, ich konflikt vyústil až do prvej veľkej debaty, tá sa nazýva aj veľká debata realistov a idealistov. Prvá veľká debata prebiehala v 30-tych a 40-tych rokoch minulého storočia, ako sme spomenuli išlo o konflikt akademikov, zastávajúcich realistické prístupy na jednej strane, na strane druhej boli akademici, zastávajúci idealistické myšlienky. Práve koniec svetovej vojny a realizácia plánov, s cieľom dosiahnutia mieru postavali tieto dva tábory proti sebe, každá zo strán nazerala na povojnové usporiadanie odlišne. Keďže išlo o obdobie medzi dvoma svetovými vojnami, ústrednými témami debaty boli otázky spojené s dosiahnutím mieru, príčinami vojny, rozvojom a slobodou (Benneyworth, 2011).

U realistov prevládal názor o mocenských hrách a existencii prirodzených konfliktov, na základe čoho spochybnili názory podporovateľov idealizmu, počas trvania medzivojnového obdobia. Názory idealistov považovali za naivné a nebezpečné pre fungovanie medzinárodného systému, zloženého zo štátnych aktérov. Idealistické myšlienky označili za utopistické a nedosiahnuteľné, nedokážu priniesť žiaden požadovaný cieľ. Na druhej strane aj idealisti považovali prístup realistov za nesmierne pesimistický, predovšetkým v otázkach zmien a dosahovania spravodlivosti. Jedinú možnosť rozvoja idealisti videli v rozširovaní spolupráce medzi štátmi, rozvoji diplomacie a bezpečnosti, svojich protivníkov kritizovali za neochotu prijať nové pravidlá medzinárodnej hry (Vingeswaran – Quirk, 2004).

Proti sebe stáli 2 tábory, kedy jeden z nich požadoval dlhotrvajúci mier, založený na spolupráci medzi štátmi, druhý tábor odmietal akúkoľvek centrálnu autoritu, ktorá by ovplyvňovala dianie medzinárodnej politiky. Na strane idealistov stáli výrazné osobnosti, podporujúce idealistický koncept usporiadania medzinárodnej politiky, akými boli Angell, Woolf a Zimmern, na druhej strane stáli podporovatelia realizmu, najvýraznejšími boli Carr a Morgenthau. Ich myšlienky sa navzájom kontrastovali, stavali proti sebe úplne odlišné pohľady na pravidlá fungovania medzinárodných vzťahov.

Na jednej strane stál názor Angella, ten za prioritnú príčinu vojen považoval existenciu medzinárodnej anarchie, pretrvávanie anarchie bolo podľa neho podnetom pre vznik nových konfliktov medzi štátmi (Angell, 2010). Idealizmus Wilsona vychádzal zo základnej premisy-jeden za všetkých, všetci za jedného, na čom mal byť vystavaný celý koncept kolektívnej bezpečnosti (Office of the Historian). Na druhej strane Carr tvrdil, že podporovatelia idealistického konceptu zlyhali na plnej čiare, pretože nevenovali dostatočnú pozornosť realite moci, čo je základom pre prežitie štátov (Carr, 2001). Pre Morgentahua bola medzinárodná politika, rovnako ako každá iná politika, iba obyčajným bojom o moc, medzi všetkými zúčastnenými aktérmi (Morgenthau, 1948).

S predstaveným teoretickým rámcom budeme pracovať v rámci ďalšieho spracovania práce. V nasledujúcich častiach budú predstavené jednotlivé myšlienky, vychádzajúce z oboch teórií, tie boli prezentované ešte počas mierovej konferencie vo Versailles. Následne budú tieto myšlienky aplikované na povojnovom usporiadaní sveta, pričom akcent bude položený práve na spomenutú prvú veľkú debatu v rámci medzinárodných vzťahov. Následne budú predstavené situácie, kedy dané myšlienky, zakotvené v mierových zmluvách majú vplyv na vybrané regióny, aj viac ako 100 rokov od ich prijatia.

3. Cesta k novému povojnovému usporiadaniu

Základ nového povojnového usporiadania mala priniesť Parížska mierová konferencia, tá mala priniesť rozhodnutia o osude porazených štátov na jednej strane, o nárokoch a očakávaniach víťazných mocností, na strane druhej. V rukách víťazných mocností sa sústreďovala moc, ktorá dokázala prepísať mapu sveta a položiť nové základy medzinárodného poriadku, po dovtedy najväčšom ozbrojenom konflikte, s ktorým sa ľudstvo stretlo. Výsledkom mierovej konferencie bolo prijatie 5 mierových zmlúv, ktoré vytvorili nové povojnové usporiadanie, to nieslo názov Versailleský mierový systém. Jedným z najdôležitejších elementov povojnového usporiadania sa stala Spoločnosť národov, tá mala garantovať fakt, že sa nové povojnové usporiadanie bude zakladať na princípoch mieru a zásade kolektívnej bezpečnosti.

3.1 Parížska mierová konferencia

Mierová konferencia, zvolaná do Versailles v Paríži, nadviazala na mier, ktorý bol uzatvorený 11. novembra 1918, čo oficiálne znamenalo koniec 1. svetovej vojny. Konferencia zvolaná do Paríža, mala prioritne priniesť riešenie na problémy, ktoré po sebe zanechala 1. svetová vojna. Na konferencii vo Versailles sa malo rozhodnúť o tom, aký osud postihne porazené štáty a ich spojencov. V prvom rade bolo potrebné vytýčiť nové hranice po rozpade dvoch veľkých ríš, konkrétne Rakúsko-Uhorska a Osmanskej ríše. Niektorí účastníci očakávali úplne prekopané usporiadanie Európy a sveta, ktoré so sebou malo priniesť nastolenie večného mieru. Účastníci konferencie mali ambíciu vyjednať také podmienky, aby skončenie 1. svetovej vojny, znamenalo koniec všetkým vojnám a konflikt podobných rozmerov sa už nikdy v budúcnosti nezopakoval (Nálevka, 2007).

Mierová konferencia v Paríži sa konala od 18. januára 1919, trvala až viac ako rok, do 20. januára roku 1920. Zastúpenie na konferencii malo 32 štátov, no dominantné postavenie spomedzi nich mali USA, Taliansko, Veľká Británia, Francúzsko a Japonsko. Konferencie sa zúčastnili aj delegácie, ktoré priamo vo vojne nebojovali, no počas vojny prerušili diplomatické styky s Nemeckom alebo Rakúsko-Uhorskom. Sovietske Rusko, ktoré bolo na začiatku vojny členom Dohody, na konferenciu prizvané nebolo, pretože v krajine došlo k bolševickému prevratu, čo znamenalo nástup totalitného režimu. Na konferenciu neboli pozvané porazené štáty, tie sa mohli k návrhom vyjadrovať iba písomnou formou, ich vyjadrenia sa zväčša nezvykli brať pri konečnom rozhodovaní do úvahy (Prokš, 2016).

Delegáti a účastníci mierovej konferencie boli rozdelení do troch základných skupín, čo určovalo ich možný vplyv pri prijímaní konečných rozhodnutí:

1. Skupina štátov so všeobecnými záujmami, kde patrila Veľká Británia, Francúzsko, Taliansko, Japonsko, Spojené štáty americké. Všetky tieto štáty, zaradené do skupiny so všeobecnými záujmami, mali právo zúčastňovať sa na všetkých rokovaniach konferencie, bez ohľadu na tému rokovania a aktérov, ktorých sa konkrétne vyjednávania dotýkali;
2. Skupina štátov so špecifickými záujmami, do tejto skupiny patrilo napríklad Československo, Belgicko, Čína, Poľsko alebo Rumunsko. Členovia skupiny štátov so špecifickými záujmami sa mohli zúčastniť len na rokovaniach, kde sa riešili otázky, ktoré sa ich nejakým spôsobom priamo dotýkali, najčastejšie išlo o otázky spojené s novým povojnovým vytyčovaním hraníc, po spomenutých rozpadnutých impériách;
3. Skupina štátov, ktoré prerušili diplomatické styky počas vojny s Nemeckom, prípadne Rakúsko-Uhorskom, sem patrili štáty ako napríklad Bolívia, Peru, Uruguaj, tie sa mohli zúčastniť len rokovaní ohľadom otázok, ktoré sa ich priamo týkali, aj to len na základe predchádzajúceho súhlasu víťazných mocností (Nálevka, 2007).

Konečné rozhodnutia na mierovej konferencii prijímala tzv. Rada štyroch, ktorá pozostávala zo zástupcov Veľkej Británie, Francúzska, USA a alternatívne Talianska alebo Japonska, podľa potreby, na základe toho, o akých otázkach sa hlasovalo. Tzv. Veľká Štvorka pozostávala z premiéra Francúzska Georgese Clemenceau, premiéra Spojeného Veľkej Británie Davida Lloyd Georgea, prezidenta Spojených štátov amerických Woodrow Wilson, dopĺňal ich taliansky premiér Vittorio Orlando. Záujmy a ciele Japonka sa snažil presadzovať gróf Makino. Na prijatie akéhokoľvek rozhodnutia sa vyžadoval jednomyselný súhlas, nepostačoval iba väčšinový, teda o povojnovom usporiadaní sveta rozhodovali všetky hlavné víťazné mocnosti spoločne, pod všetkými rozhodnutiami bol podpis všetkých najvýznamnejších predstaviteľov. Potreba dosiahnutia jednomyselného súhlasu bola jedným z dôvodov, prečo boli rokovania tak náročné a zdĺhavé, často bolo veľmi náročné dospieť ku konečnému riešenie, tak aby vyhovovalo všetkým dotknutým aktérom (Dejmek, 2011).

Medzi ďalšie orgány konferencie patrila aj Najvyššia vojenská rada, tá rozhodovala o vojenských a obranných záležitostiach. Najvyššia hospodárska rada predstavovala hlavný orgán pre hospodárske záležitosti, no zodpovedala aj za zásobovanie oblastí, kde dochádzalo počas konferencie k nedostatku zásob potravín a šatstva. Na konferencii pôsobili aj jednotlivé

komisie a výbory, tie sa skladali z odborníkov na rozličné vedné disciplíny, ich základnou úlohou bolo vypracovanie návrhov a ich následné predkladanie Najvyššej rade, tá o nich následne rozhodovala. Medzi hlavné orgány konferencie možno ešte zaradiť aj plenárne schôdze, na nich sa zúčastnené štáty oboznamovali s rozhodnutiami Najvyššej rady, ohľadom podmienok v mierových zmluvách a zriadenia Spoločnosti národov (Dejmek, 2011).

Hlavnú úlohu pri povojnovom usporiadaní sveta, mala vyššie spomenutá Veľká Štvorka, zložená z predstaviteľov USA, Veľkej Británie, Francúzska a Talianska. Prezident Wilson ako zástupca USA, zástanca idealizmu, prevzal na seba úlohu obhajcu práv všetkých národov a nositeľa mieru. Wilson sa snažil svoje idealistické predstavy pretaviť do všetkých mierových zmlúv, čo značne začalo komplikovať celý priebeh konferencie. Jeho požiadavky začali narážať na odpor Lloyda Geорга a Clemanceua, podľa nich v tomto čase nebola Európa pripravená na prevzatie Wilsonovho mierového plánu. Na základe týchto sporov medzi účastníkmi Veľkej Trojky sa konferencia začala naťahovať, začala sa stávať skúškou trpezlivosti, dosiahnutie vytýčených cieľov sa javilo ako komplikované (Prokš, 2016; Sharp, 2014).

Prvým zásadným problémom, ktorý sa snažili vyriešiť účastníci konferencie, bola otázka postavenia jednotlivých menších. Židovská reprezentácia prišla s požiadavkou, aby všetky náboženské a rasové práva, boli zahrnuté priamo v Pakte Spoločnosti národov, v čom našli podporu Wilsona. Veľká Británia a Francúzsko túto myšlienku odmietli z dôvodu, že podľa nich bolo potrebné akútne dojednať mierové zmluvy, medzi víťaznými mocnosťami a porazenými štátmi, nie riešenie tejto otázky. Wilson sa aj napriek tomu snažil presadiť, aby boli rasové a náboženské práva priznané v rovnakej miere všetkým účastníkom konferencie. Túto požiadavku sa následne nepodarilo úspešne presadiť, keďže sa stretla s výrazným odporom, čím Wilson nedosiahol jeden zo svojich idealistických cieľov (Sharp, 2014).

Do popredia sa tak začala dostávať zásada sebaurčenia národov, ako jedna z priorít 14 Wilsonových bodov¹⁴, z ktorých vychádzal americký mierový plán. Mierový projekt predstavený Wilsonom, sa v niektorých častiach zhodoval s názormi Veľkej Británie, Francúzska a Talianska. Ako už bolo spomenuté, predstavitelia týchto štátov, nevnímali budúce politické a ekonomické usporiadanie Európy, až takej idealistickej perspektíve ako Wilson. Najviac skepticky nazerali na prekreslenie európskych hraníc, keďže v tejto dobe panovali v strednej a juhovýchodnej Európe veľmi zložité národnostné a etnické pomery.

---

¹⁴ 14 bodov prezidenta Wilsona, malo priniesť nový svetový poriadok (pozn. autor)

Presadením práva národov na sebaurčenie sa Wilson snažil vyriešiť otázku po rozpade veľkých štátov, ako Rakúsko-Uhorska, rovnako bolo potrebné riešiť situáciu na Balkáne. Na základe princípu sebaurčenia, pomocou zakotvení v mierových zmluvách, mala vzniknúť nová mapa Európy, kde by sa nachádzali nové národné štáty. Na európskej mape mali vzniknúť úplne nové štáty, ako napríklad Československo a Južoslávia (Kováč).

Počas priebehu mierovej konferencie sa pri vytyčovaní nových hraníc, uplatňovala zásada dvojitého princípu. Prvý princíp predstavovalo preštudovanie si problematiky vybranými expertmi, tí pochádzali z oblastí geografie a histórie, pričom sa zaoberali konkrétnymi štatistickými údajmi a postojmi miestneho obyvateľstva. Druhý princíp predstavovala zásada plebiscitu, teda tajného hlasovania, ktoré sa uskutočňovalo pod dozorom medzinárodného orgánu. Počas priebehu mierovej konferencie sa pri riešení všetkým problémových otázok, uplatňovala kombinácia oboch spomenutých princípov. Prostredníctvom uplatnenia oboch princípov sa zúčastnení aktéri snažili dosiahnuť, čo najudržateľnejšie a najspravodlivejšie nové povojnové usporiadanie. Pred účastníkmi konferencie stála v tomto ohľade aj veľká výzva, keďže dovtedy žiadne medzinárodné fórum, nemuselo riešiť také veľké množstvo problematických faktorov súčasne (Prokš, 2016).

Jednotlivé mierové zmluvy priniesli mnoho kompromisov, čím sa Wilsonovi nepodarilo naplniť jeho mierový plán, založený na 14 bodoch. Na začiatku konferencie Wilson ešte nechcel deliť štáty na víťazné a porazené, keďže podľa neho, by v porazených štátoch mohol nastať odpor a prijaté riešenia, by nebolo možné realizovať. No postupom času konferencie sa začal uplatňovať opačný, skôr realistický princíp, kde k takému to rozdeleniu došlo a plnú moc mali v rukách víťazné mocnosti. Z týchto dôvodov sa následne prezident Wilson odklonil od spomínaných 14 bodov, jeho hlavným cieľom rokovaní sa stal vznik Spoločnosti národov, ako garancie mieru. Wilson prezentoval myšlienku, že nedostatky a chyby v jednotlivých zmluvách sa postupne môžu napraviť, no Spoločnosť národov bude večná, čomu podriadil všetky svoje ďalšie kroky v rámci konferencie, práve problematike Spoločnosti národov sa budeme venovať v ďalších častiach práce (Krejčí, 2009; Kováč).

3.2 Versaillský mierový systém

Zmluvy prijaté na Parížskej mierovej konferencii vytvorili systém medzinárodného usporiadania, ktorý sa zvykne označovať ako Versaillský mierový systém. V týchto zmluvách boli kodifikované požiadavky víťazných mocností, ktoré mali za cieľ normalizovali vzťahy,

na základe momentálneho stavu celkových hospodárskych, finančných a vojenských prostriedkov. Týmto aktom sa prekreslila politická mapa sveta, dotklo sa to najmä strednej a východnej Európy. My si v tejto časti stručne popíšeme zmeny, ktoré jednotlivé zmluvy priniesli, keďže to bude dôležité pri ďalšom spracovaní práce, či už pri analýze medzivojnového obdobia, ako aj pri implikácii vybraných zmlúv do súčasnosti.

Versaillská mierová zmluva bola podpísaná v Zrkadlovej sieni na zámku Versailles, teda na rovnakom mieste, kde bolo roku 1871 vyhlásené Nemecké cisárstvo, týmto aktom chceli Francúzi ukázať svoju dominanciu. Primárnym cieľom zmluvy bolo oslabenie Nemecka ako veľmoci, odobranie jeho zámorských kolónií, zabránenie v ďalšom zbrojení, obmedzenie budovania armády a neutralizácia jeho vojenskej sily. Ustanovením Versaillskej zmluvy bolo Nemecko označené za hlavného a jediného vinníka 1. svetovej vojny. Čo sa týkalo geografických dôsledkov, Nemecko prišlo o veľkú časť svojho územia, predovšetkým v prospech Francúzska a Poľska, rovnako mu boli odobraté všetky kolónie na africkom kontinente. Nemecku boli vyčíslené obrovské reparácie, ľavý breh rieky Rýn získali pod svoju kontrolu Veľká Británia a Francúzsko, rovnako bol Nemecku ustanovený zákaz spojenia s Rakúskom (Versaillská mierová zmluva, 1919).

Francúzsko požadovalo čo najväčšiu likvidáciu Nemecka, požiadavky Veľkej Británie boli o niečo miernejšie, mohol byť za tým dôvod, že na území Británie sa takmer vôbec nebojovalo, čiže aj ich straty boli menšie. Briti sa obávali francúzskej hegemonie v kontinentálnej Európe, pokiaľ by boli reparácie pre Nemecko likvidačné, snažili sa tomuto stavu zabrániť. Opačný pohľad k potrestaniu Nemecka mal Woodrow Wilson, odvolával sa na svojich 14 bodov a vznik Spoločnosti národov, ktorá mala zabrániť potenciálnej nemeckej agresii po konci konferencie. Briti požadovali ponechanie relatívne ekonomicky stabilného Nemecka, Francúzi požadovali jeho úplnú likvidáciu, USA požadovali ponechanie rovnováhy. Na základe rozdielných názorov predstaviteľov Veľkej Trojky sa Versaillská mierová zmluva považuje za najväčší kompromis, ktorý bol počas mierovej konferencie zrealizovaný (Šajtár, 1990).

Prijatie Versaillskej zmluvy malo napokon fatálne dôsledky pre nemeckú ekonomiku, keďže Nemecko nebolo schopné bojovať proti hospodárskej kríze v 20. a 30. rokoch minulého storočia. Z tohto dôvodu sa zvykne Versaillská mierová zmluva označovať za dokument, ktorý umožnil nástup Adolfa Hitlera a nacistického režimu, čo zapríčinilo rozpútanie 2. svetovej vojny, čomu sa bližšie budeme venovať v nasledujúcej kapitole (Šajtár, 1990).

Saint – Gerimainská mierová zmluva bola podpísaná 10. septembra 1919 v meste Saint – Germain, podpísaná bola Rakúskom a skupinou 27 spojeneckých a pridružených štátov. Zmluva mala vyriešiť povojnové usporiadanie v priestore Rakúsko-Uhorska, v jeho rakúskej časti. Rakúsko podpisom zmluvy uznalo nový povojnový systém usporiadania v Európe, vrátane nezávislosti nových a nástupníckych štátov, ako aj štátov po bývalom Rakúsko–Uhorsku. Na základe Saint-germainskej zmluvy muselo Rakúsko uznať vznik nástupníckych štátov na jeho území, konkrétne Maďarska, Československa, Poľska a Juhoslávie. Spojenie Rakúska s Nemeckom bolo tak, ako vo Versailleskej zmluve zakázané. Okrem územia nástupníckych štátov prišlo Rakúsko aj o Južné Tirolsko, Istriu a Terst, všetky tieto územia boli pripojené k Taliansku. Rakúsko stratilo aj oblasť Bukoviny, ktorá bola pripojená k Rumunsku, Československu bolo nútené odstúpiť regióny západného Vitorazska a Valticka (Saint-Germainská mierová zmluva, 1919).

Predstavitelia Rakúska protestovali proti porušovaniu zásady sebaurčenia v zmluve, vadilo im umiestnenie mnohých etnických Nemcov pod československú a taliansku vládu, ako aj ustanovený zákaz spojenia s Nemeckom. Zákaz spojenia s Nemeckom si vyžiadali predovšetkým Francúzi, pretože sa báli vzniku silnej protiváhy v priestore kontinentálnej Európy, v podobne nemecko-rakúskeho spojenia. (Drábik, 2018) Obrovská redukcia počtu obyvateľstva, územia a zdrojov novovytvoreného Rakúska, v porovnaní so starou ríšou, spôsobili obrovský zmätok v ekonomike, najviac v oblastiach okolo Viedne. Jednota Rakúska sa dosahovala iba veľmi ťažko, keďže na rozdiel od bývalého Maďarska, nikdy neexistoval samostatný rakúsky štát, Rakúšanov zjednocovala ich iba lojalita voči rodu Habsburgovcov (Haslinger, 2016).

Trianonská mierová zmluva bola v poradí treťou zmluvou, podpísanou medzi víťaznými mocnosťami a druhou časťou Rakúsko–Uhorska, teda Uhorskom. Zmluva bola podpísaná 4. júna 1920, jej názov bol odvodený od Trianonského paláca, v ktorom došlo k jej podpisu. Táto mierová zmluva sa prioritne sústredila na vymedzenie nových hraníc v priestore Uhorska. Na základe ustanovení zmluvy Rumunsko získalo Transylvániu, Slovensko, nazývané bývalé Horné Uhorsko a Podkarpatská Rus pripadli Československu, Juhoslávia získala Chorvátsko a Rakúsku bol pridelený Burgenland. Po vstupe zmluvy do platnosti, ostalo Maďarsku iba 7 miliónov obyvateľov, z predvojnového počtu takmer 21 miliónov obyvateľov Uhorskej časti. Viac ako 70% územia Uhorska, prepadlo v prospech ostatných štátov, problémom bolo aj to, že Maďarsko stratilo prístup k moru, prístup dovtedy malo prostredníctvom chorvátskeho územia (Trianonská mierová zmluva, 1920).

Rovnako ako v prípade Nemecka, maďarská armáda bola obmedzená na maximálny počet 35 000 vojakov, rovnako bola zrušená aj povinná vojenská služba. Maďarsko bolo po vzore Rakúska nútené sa vzdať aj nároku na územia mimo Európy, ktoré patrili bývalej monarchii Rakúsko-Uhorska (Romsics, 2009). Maďarsko muselo súhlasiť s ochranou národnostných menšín, pričom národnostným menšinám na jeho území bolo garantované právo vyjadrovať sa ústne a písomne, na súdoch v rodnom jazyku menšín. Trianonská mierová zmluva znamenala neoddeliteľný celok nového usporiadania Európy, po ukončení 1. svetovej vojny. Z hľadiska medzinárodného práva potvrdila a garantovala zánik Uhorska, ako aj celej monarchie a vznik samostatného a nezávislého Maďarska, ktoré malo novourčené hranice. Zmluva potvrdila tiež medzinárodnoprávny vznik nástupníckych štátov Rakúsko-Uhorska, s novým vymedzením ich ohraničenia (Mosný, 2008). Trianonskej mierovej zmluve sa budeme venovať aj v poslednej časti práce, keďže je presahy trvajú až do súčasnosti.

Neuillyská mierová zmluva bola podpísaná 27. novembra 1919, medzi Bulharskom a spojeneckými mocnosťami v Neuilly-sur-Seine, vo Francúzsku. Bulharskí predstavitelia považovali územné doložky v tejto zmluve za národnú katastrofu a za definitívne zlyhanie bulharského politického programu, ktorým požadovali národné zjednotenie. Zmluva nariadila Bulharsku odstúpenie regiónu západnej Trácie, čím stratili priamy prístup k Egejskému moru. Bulhari boli donútení podpísať dohovor o výmene obyvateľstva s Gréckom, rovnako museli odstúpiť oblasť s rozlohou 2 563 km² Juhoslávií. Obmedzil sa maximálny počet príslušníkov armády na 20 000 mužov, Bulharom boli vyčíslené likvidačné reparácie vo výške 100 miliónov libier. Bulharsko muselo uznať existenciu Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov, ako aj ostatných novovzniknutých národných štátov, ktoré priniesli prechádzajúce mierové zmluvy (Neuillyská mierová zmluva, 1919).

Kvôli Neuillyjskej zmluve, rovnako ako pri katastrofálnom výsledku balkánskych vojen v rokoch 1912 - 1913, Bulharsko opäť výrazne zaostalo za teritoriálnymi cieľmi, pre ktoré vstúpilo do vojny. Hoci územná strata Bulharska bola oveľa menšia, ako teritoriálne straty jeho spojencov, tento výsledok spôsobil rozhorčenie a nacionalistickú vôľu, čo viedlo Bulharsko k posilneniu jeho väzieb s Nemeckom, pretože oba štáty hľadali spôsoby, ako revidovať nevýhodné podmienky, ktoré im nastolili mierové zmluvy z parížskej konferencie. Krátkodobým účinkom zmluvy bol nárast ostro protichodných politických a ideologických hnutí, čo vyústilo do násilných stretov, dokonca do krvavých sporov, hraničiacich s občianskou vojnou (Treuman, 2015; Minkov, 2017).

Mierová zmluva zo Sèvres bola podpísaná 10. augusta 1920, po viac ako pätnástich mesiacoch strávených jej vypracovaním, medzi víťaznými mocnosťami a porazenou Osmanskou ríšou. Veľká Británia, Taliansko a Francúzsko ju podpísali za víťazných spojencov, Rusko bolo z procesu vylúčené, USA sa v roku 1920 už držali politiky izolacionizmu. V rámci územných zmien Hejazské kráľovstvo získalo formálne medzinárodné uznanie, jeho centrami sa stali mestá Mekka a Medina, ktoré sa považujú v moslimskom svete za najdôležitejšie subjekty. Na základe zmluvy bolo Arménsko uznané ako samostatný suverénny štát. Smyrna sa dostala pod účinnú kontrolu Grécka, jej obyvatelia získali šancu na hlasovanie o tom, či sa chceli pripojiť k Grécku namiesto toho, aby zostali v Osmanskej ríši. Taliansku boli odovzdané pobrežné oblasti Anatólie, Dardanelský prieliv získal status medzinárodnej vodnej cesty, pričom Osmanská ríša nad ním stratila kontrolu. Niektoré prístavy v blízkosti Konštantínopolu boli vyhlásené za *"slobodné zóny"*, pretože sa považovali za prístavy medzinárodného významu, čím získali medzinárodný neutrálny status (Mierová zmluva zo Sèvres, 1920).

Rovnako ako pri predchádzajúcich štátoch, finančné dôsledky boli likvidačné aj pre Osmanskú ríšu. Patrila sem kontrola Osmanskej banky, kontrola dovozu a vývozu, kontrola štátneho rozpočtu, kontrola finančných predpisov, žiadosti o pôžičky a nastolená reforma daňového systému. Spojenci kontrolovali aj splácanie dlhov, jednou z podmienok bolo, že držiteľmi dlhopisov mohli byť iba Francúzsko, Taliansko a Veľká Británia, čo prinieslo značné obmedzenie (Treuman, 2015). Osmanskej ríši bolo taktiež zakázané viesť akúkoľvek hospodársku spoluprácu s Nemeckom, Rakúskom, Maďarskom a Bulharskom. Rovnako ako ostatným porazeným štátom, aj Osmanskej ríši boli uložené vojenské obmedzenia, početnosť jej armády bola znížená na 50 000 mužov, letecké vojsko bolo úplne zakázané a námorníctvo bolo obmedzené na maximálny počet 13 lodí (Prokš, 2016). Rovnako ako k Trianonskej zmluve sa v poslednej časti vrátíme aj k Zmluve zo Sèvres, keďže na dotknutom území vykazuje značné implikácie aj v dnešnej dobe.

Problémom pri všetkých zmluvách, tvoriacich Versailleský mierový systém, bol fakt, že sa idealistické princípy neuplatňovali rovnako. Idealistický koncept bol skúšaný už od začiatku svojej existencie, keďže o povojnovom usporiadaní rozhodovali takmer výlučne víťazné mocnosti, porazené štáty sa museli prispôbiť ich požiadavkám. Mnoho národností skončilo v iných štátoch, ako tomu bolo v prípade Rakúska alebo Maďarska, kedy rakúske Tirolsko pripadlo Taliansku a hranice Uhorska nekopírovali dokonalo národnostný princíp. Hranice na Blízkom východe boli rovnako určené umelo, na základe rozhodnutia víťazných mocností,

Nemecko bolo úplne zruinované, čo opäť iba zvyšovalo napätie ihneď po prijatí predmetných mierových zmlúv.

3.3 Spoločnosť národov

Vrcholné idealistické povojnové predstavy boli spájané so vznikom Spoločnosti národov, tá mala predstavovať medzinárodnú organizáciu, zodpovednú za zachovanie večného mieru a garanciu systému kolektívnej bezpečnosti. V tejto časti si spomenieme proces jej vzniku, ambície, úlohy a ciele v rámci povojnového usporiadania, na čo plynule nadviažeme v ďalšej kapitole.

Myšlienku zradenia medzinárodnej organizácie predstavil prezident Wilson pred Kongresom USA, ešte 2 dni predtým ako USA oficiálne vstúpili do 1. svetovej vojny. Pred členmi Kongresu obhajoval plán nového povojnového mierového usporiadania a poriadku, plán vychádzal z už vyššie spomenutých 14 bodov. Zverejnenie mierového plánu vyvolalo mimoriadne pozitívny ohlas v európskych štátoch, tie boli extrémne vyčerpané vojnou, túžili po mieri, bezpečí a stabilizácii hospodárskej situácie (Prokš, 2016). Medzi týmito 14 bodmi sa našiel aj cieľ zriadiť medzinárodné spoločenstvo, kde by boli zúčastnení aktéri schopní nažívať v zásadách mieru a na základe princípov kolektívnej bezpečnosti. Cieľom Wilsona tak nebolo iba ukončenie vojny, ale aj zabránenie vzniku ďalších vojen a konfliktov, pomocou vytvorenia medzinárodnej organizácie, tá by dokázala konfliktom zabraňovať. Wilsonovou ambíciou bolo to, že medzinárodný orgán by na jednej strane presadzoval princípy mieru, na strane druhej by dokázal riešiť ich porušovanie (14 bodov prezidenta Wilsona; Prokš, 2016).

Posledný 14 bod prezidenta Wilsona zahŕňal potrebu vytvorenia Spoločnosti národov (Angl. League of Nations), tá mala slúžiť ako nástroj na kontrolu dodržiavania podmienok, stanovených v mierových zmluvách, prijatých na Parížskej mierovej konferencii. Druhým hlavným cieľom zriadenia Spoločnosti národov, bolo presadzovanie myšlienky dodržiavania princípov kolektívnej bezpečnosti, keďže primárnym cieľom bolo predchádzanie možných konfliktov. Podľa Wilsona bola iba nadnárodná organizácia spôsobilá nezávisle určiť konkrétnych agresorov, ktorí zapríčinili narušenie rovnováhy a mierových princípov vo svete. Od vzniku Spoločnosti národov si Wilson okrem iného sľuboval aj dosiahnutie konceptu mocenskej rovnováhy, predovšetkým na európskom kontinente (Kissinger, 1999).

V rámci Parížskej mierovej konferencie sa rokovania o vzniku Spoločnosti národov, stali pre Wilsona jednoznačnou prioritou. Wilson sa snažil o to, aby k sformulovaniu medzinárodnej

dohody o vzniku Spoločnosti národov došlo ešte pred podpisom jednotlivých mierových zmlúv, obával sa situácie, že myšlienka Spoločnosti národov môže upadnúť do zabudnutia po tom, ako sa schvália jednotlivé mierové zmluvy a nastolí nový mierový systém (Sharp, 2014). Wilson predsedal špeciálnej komisii, ktorej úlohou bolo zostaviť a vypracovať Pakt Spoločnosti národov, ako jej ustanovujúci dokument. Článok 10 sa mal stať srdcom Paktu, keďže pojednával o tom, že všetky štáty budú o ekonomických a vojenských sankciách rokovať a používanie zbraní bude len výlučným krajným riešením (The Covenant of the League of Nations).

Vznik Spoločnosti národov mal mať vplyv na hromadné odzbrojenie, Spoločnosť národov mala zastrešovať správu mandátnych území, v rámci nej mal byť vytvorený Súdny dvor pre medzinárodné právo. Radu Spoločnosti národov, ako hlavný rozhodovací orgán, malo tvoriť rovnakých 5 dominantných (vítaných) štátov, ako tomu bolo na mierovej konferencii vo Versailles, a to USA, Veľká Británia, Francúzsko, Taliansko a Japonsko. Ostatné členské štáty Spoločnosti národov, mali garanciu členstva v Národnom zhromaždení (Krejčí, 2009).

Wilson sa vrátil 8. júla 1919 do Spojených štátov aj so zmluvou, v ktorej bol uvedený vznik Spoločnosti národov. Ešte predtým, počas februára 1919 predstúpil pred Kongres, aby mu bol schválený nový Pakt Spoločnosti národov. Podľa ústavy USA musel Kongres schváliť každú medzinárodnú zmluvu minimálne dvojtretinovou väčšinou, až potom ju mohli Spojené štáty ratifikovať. Vtedy dopadlo hlasovanie neúspešne, pretože mu vyčítali to, že v nej nie sú dostatočne zastúpené záujmy USA. Po ďalšom návrate do Paríža na mierovú konferenciu, sa mu do Paktu podarilo námietky Kongresu zapracovať, no ani to nestačilo na podporu vzniku Spoločnosti národov, zo strany predstaviteľov USA (Heideking – Mauch, 2012).

Wilson sa následne ocitol akoby medzi troma mlynskými kameňmi, pretože Nemci ho obviňovali z klamstva a pokrytectva, Veľká Británia a Francúzsko odmietli akceptovať úplné americké požiadavky na nové povojnové usporiadanie. V USA začínali Wilsona obviňovať, že nedokázal presadiť sľuby o živote v mieri, ako aj sľuby o demokratickom svete. Wilsonovi vyčítali, že vstup USA do vojny nemal nakoniec žiaden zmysel, priniesol iba zbytočné obete. Mnoho amerických obyvateľov bolo nespokojných s dojednanými mierovými podmienkami zo strany USA (Heideking – Mauch, 2012). Versaillská mierová zmluva napokon nadobudla platnosť k 10. januáru 1920, čo znamenalo dátum oficiálneho vzniku a začiatok fungovania Spoločnosti národov. Najväčším paradoxom bol fakt, že USA ostali mimo Spoločnosti

národov, ktorú zosnoval a najviac podporoval ich prezident Wilson, keďže Kongres USA nikdy neschválil ratifikáciu Versaillskej mierovej zmluvy (Office of the Historian).

Zakladajúcim dokumentom Spoločnosti národov, sa stal spomenutý Pakt Spoločnosti národov. Pakt Spoločnosti národov mal ambíciu predstavovať základný dokument, ktorý zabezpečí mierumilovné spolunažívanie štátov počas dlhého časového obdobia. V Pakte bol ustanovený vznik Spoločnosti národov, jej činnosť a záväzky plynúce pre jej jednotlivé členské štáty. Jedným z najdôležitejších bodov bol článok 8, ten sa venoval problematike odzbrojovania. Zmluvné štáty sa zaviazali k povinnosti obmedziť zbrojenie na minimálnu možnú úroveň, zbrojenie malo ostať na úrovni toho, aby sa dokázal zabezpečiť základný chod štátu a plnenie medzinárodných záväzkov. Na základe článku 9, mala byť zriadená Špeciálna komisia, tá mala vypracúvať posudky, či jednotlivé zmluvné strany plnia záväzky plynúce z Paktu (The Covenant of the League of Nations).

Zriadenie Spoločnosti národov prvýkrát prinieslo využitie zásad a princípov kolektívnej bezpečnosti v diplomatickej praxi. Kolektívna bezpečnosť mala prispieť k ukončeniu nerovnomerného rozloženia síl, rovnako malo dôjsť k ukončeniu vojen, presadzovania násillia a neustálym bojom o zisk väčšieho vplyvu. Dôležitým prvkom v rámci dodržiavania kolektívnej bezpečnosti malo byť ustanovenie Paktu, ktoré hovorí o tom, že ak sa niektorí členský štát rozhodne pre začatie vojny, bude tento akt braný ako vojnový akt pri všetkých členských štátom Spoločnosti národov (Kissinger, 1999). Slabinou bolo to, že Pakt nemal žiaden priamo vplyv na štáty, ktoré neboli členmi Spoločnosti národov. V takomto prípade mohli byť nečlenské štáty iba vyzvané k tomu, aby pri riešení sporov prijali záväzky a povinnosti stanovené pre členov medzinárodného spoločenstva (The Covenant of the League of Nations).

Najväčším nedostatkom počas formovania Spoločnosti národov bol však fakt, že sa jej členmi nemohli stať štáty, ktoré boli po ukončení 1. svetovej vojny označené za porazené. Okrem faktu, že Nemecko bolo označené za jediného a hlavného vinníka rozpútania dovtedy najväčšieho globálneho konfliktu, nemohlo sa stať členom prvej globálnej medzinárodnej organizácie, teda nebolo mu umožnené podieľať sa na riešení povojnových problémov. Negatívny vplyv na ďalšie fungovanie spoločnosti národov mal dozaista i fakt, že tak silný aktér, akým boli USA sa nestali jej členským štátom (Škuciová, 2016).

Zriadenie Spoločnosti národov znamenalo revolučnú zmenu v praxi medzinárodných vzťahov a medzinárodných organizácií, oproti predchádzajúcemu stavu. Zmena súvisela najmä so zavedením garancií nezasahovaním do územnej integrity jednotlivých štátov, čo malo priniesť vytúžený mier (Krejčí, 2010). Prvé roky začiatku fungovania Spoločnosti národov boli spájané so značným optimizmom, ten bol spojený s ustanovím prvej globálnej medzinárodnej organizácie, s cieľom dosiahnuť dlhotrvajúci mier. Novovzniknuté štáty, prípadne malé štáty bez nejakého väčšieho vplyvu, nakrátko nadobudli pocit, že ich hlas môže mať vplyv aj v priestore medzinárodnej scény, mohli sa slobodne zúčastňovať spoločných rokovaní so silnými aktérmi (Škuciová, 2016). Prvotný optimizmus však veľmi rýchlo opadol, keďže sa ukázalo, že Spoločnosť národov nie je schopná zaistiť stanovené ciele, pretože došlo k zlyhaniu idealistického systému kolektívnej bezpečnosti, čo rozoberieme v štvrtej kapitole.

4. Odkaz a reflexia mierovej konferencie v medzivojnovom období

Obdobie medzi dvoma svetovými vojnami prinieslo mnoho významných udalostí, ktoré sa dotýkali medzinárodno-politickej scény. V tomto období stále doznievali ďalekosiahle dôsledky 1. svetovej vojny, snaha o stabilizáciu pomocou Versaillského mierového systému, vznik nových národných štátov a pôsobnosť Spoločnosti národov. Nestabilné prostredie zasiahla mohutná hospodárska kríza, ako aj vzostup totalitných režimov v niektorých európskych štátoch. Systém nastolený po mierovej konferencii v Paríži, ako aj Samotná spoločnosť národov, začali postupne prechádzať veľkou skúškou. Idealistický koncept sa začal ukazovať ako neudržateľný, do popredia sa začalo dostávať realistické správanie väčšiny štátov.

V rámci 4 kapitoly sa rovnako pokúsime verifikovať naše hypotézy, ohľadom konfliktu medzi myšlienkami idealizmu a realizmu, ako aj o zlyhaní povojnového usporiadania, keďže nebolo možné zabezpečiť mierové medzištátne spolunažívanie, za ktoré mal byť zodpovedný medzinárodný orgán v podobe Spoločnosti národov. Zodpovieme aj na otázku, ako priamo súvisí prvá veľká debata, s mierovým usporiadaním po mierovej konferencii vo Versailles.

4.1 Vybrané konferencie počas medzivojnového obdobia

V období po vzniku Spoločnosti národov sa uskutočnilo mnoho konferencií, ktorých cieľom bola kontrola plnenia podmienok, stanovených v jednotlivých mierových zmluvách. Z tohto dôvodu považujeme za nutné stručne predstaviť vybrané konferencie, pretože pomocou nich možno zhodnotiť vývoj medzinárodných vzťahov v rámci medzivojnového obdobia. Rovnako tak je pomocou konferencií naznačiť postavenie Spoločnosti národov a jej vplyv na prijaté závery. Závery konferencií nám môžu naznačiť, či idealistická predstava o predchádzaní vojen a konfliktov bola úspešne dosiahnutá.

Konferencia v Spa sa uskutočnila v Belgicku, v júli 1920. Cieľom konferencie bolo zhodnotiť plnenie podmienok Versaillskej zmluvy, ktoré boli stanovené Nemecku, ako hlavnému vinníkovi 1. svetovej vojny. Na konferenciu bolo prizvané aj samotné Nemecko, ktoré od podpisu mierovej zmluvy pravidelne meškalo so stanovenými platbami a dodávkami. Nemecko si sľubovalo od konferencie zníženie celkových reparácií, keďže na tom bolo ekonomicky veľmi zle (Antológia, 2007). K zníženiu reparácií však nedošlo, keďže sa zúčastnené štáty neboli schopné dohodnúť na ich výške, prijal sa iba nový kľúč na ich

prerozdelenie. Viac ako polovicu všetkých reparácií mala poputovať do Francúzska, štvrtinu mala dostať Veľká Británia, menej už Taliansko a Belgicko.

Konferencie v Paríži a v Londýne, ktoré sa konali začiatkom roka 1921, nadviazali na konferenciu zo SPA. Cieľom Nemecka na týchto konferenciách bolo opätovné zníženie reparácií, pokus o navýšenie vojska, z časti aj o revíziu Versaillskej mierovej zmluvy. Francúzsko však stále požadovalo tvrdé potrestanie Nemecka, dokonca pohrozilo obsadením priestoru Porúria. Následne však bola ustanovená nová reparačná komisia, ktorá vyčíslila nemecké reparácie na 132 miliárd zlatých mariek. Časť stanovených reparácií mala byť vyplatených v hotovosti, časť v nerastných surovinách (Butler – Bury, 1958). Ani po týchto mierových konferenciách nedosiahlo Nemecko svoj cieľ o znížení reparácií. V marci 1922 Nemecko opäť nedokázalo splácať svoje záväzky, požiadalo o dvojročný odklad. Francúzsko žiadosť o odklad odmietlo, bálo sa obnovy ekonomicky silného Nemecka, vyhlásilo, že v prípade neplnenia si povinností voči Nemecku zasiahne. Následne 11. januára 1923 obsadili francúzske a belgické jednotky oblasť Porúria, na čo Nemecko vyhlásilo, že prestane plniť svoje záväzky, keďže došlo k porušeniu princípov medzinárodného práva (Jeřábková, 2010). Francúzsko si voči Nemecku aj naďalej hájilo svoje realistické záujmy, bez rešpektu idealistických systémových pravidiel, na ktoré sa odvolávalo Nemecko.

Washingtonská konferencia sa mala zaoberať problematikou stretu záujmov na Ďalekom východe, uskutočnila sa od novembra 1921, trvala až do februára 1922. Cieľom konferencie bolo udržanie status quo v oblasti Tichomoria, keďže sa obávali vzrastajúceho japonského militarizmu a agresie. Na konferencii sa zúčastnili USA, Veľká Británia, Francúzsko, Taliansko, Čína, Japonsko, Portugalsko a Holandsko (Eloranta, 2005). Na konferencii vo Washingtone boli prijaté 4 zásadné zmluvy:

1. Zmluva o Tichomorí – v tejto zmluve sa štáty zaviazali k tomu, že nebudú stavať v Tichomorí žiadne námorné opevnenia, rovnako sa zaviazali k tomu, že všetky spory sa budú riešiť diplomatickou cestou;
2. Zmluva o loďstve – zmluva stanovila maximálny počet bojových lodí pre jednotlivé štáty, čím malo prísť k vyrovnaniu síl, predovšetkým medzi USA a Veľkou Britániou;
3. Zmluva deviatich mocností – v zmluve štáty uznali suverenitu a územnú celistvosť Číny, upravovali sa aj obchodné podmienky;
4. Šantunská zmluva – Japonsko sa zaviazalo k prinavráteniu oblastí Číny, ktoré si nárokovala po 1. svetovej vojne (US Department of State Archive).

Ochrankyňou všetkých týchto vyššie spomenutých zmlúv sa stala Spoločnosť národov, avšak podľa niektorých to bolo nerealizovateľné. Jednotlivé zmluvy iba existovali, no nebolo možné vyvodit' žiadne dôsledky, ak by sa ich ustanovenia nedodržiavali. Prijaté zmluvy nijako nedokázali zamedziť riziku vypuknutia nového konfliktu v Tichomorí, keďže Japonsko kvôli nedostatku zdrojov bolo odkázané na Čínu. Na druhej strane USA sa zaručili za celistvosť a suverenitu Číny, čo bolo dôvodom na zvyšovanie napätia medzi USA a Japonskom (Kissinger, 1999). Zmluvy prijaté na Washingtonskej konferencii mali dopomôcť k udržaniu mieru, keďže si európske štáty uvedomovali hrozby, ktoré sa začali vynárať v oblasti Tichomoria, no aj tu sa následne ukázali nedostatky pôvodného idealistického usporiadania, pretože Japonsko začalo rozvíjať svoje vlastné mocenské aktivity.

Konferencia v Janove sa uskutočnila v apríli 1922, jej cieľom bolo vymedzenie vzťahu medzi západnou Európou a Sovietskym zväzom. Sovietsky zväz odmietol uznať svoje dlhy, ako aj vyplatiť odškodnenia za zhabaný majetok osobám cudzej štátnej príslušnosti. Následne pár dní po konferencii prebehlo v Taliansku stretnutie medzi zástupcami ZSSR a Nemecka, čoho výsledkom bolo podpísanie Rapallskej zmluvy, 16. apríla 1922. Na základe zmluvy sa obnovili diplomatické vzťahy a obe strany sa vzdali nároku na odškodnenie. Nemecko následne začalo proces vývoja zbraní, ktoré vykonávali na ruskom území, keďže na svojom území sa muselo vzdať týchto aktivít. Zmluva bola výhodná pre obe strany, keďže nesúhlasili s novým povojnovým usporiadaním, spojila dve veľmoci, ktoré sa mohli pomocou spolupráce rozvíjať (Goldberg, 2021). Opäť sa ukázali nedostatky nastoleného mierového systému, keďže nebolo možné zabrániť užšej spolupráci medzi štátmi, ktoré sa považovali za porazené, čo opäť viedlo k zvyšovaniu napätia.

Locarnské dohody boli výsledkom bezpečnostnej konferencie vo Švajčiarsku, na konferencii v Locarne boli prítomné delegácie Nemecka, Francúzska, Veľkej Británie, a taktiež Belgicka, rovnako na konferenciu boli prizvaní zástupcovia Poľska a Československa. Dôvodom množstva delegácii bol fakt, že sa zmluvy týkali vzájomných hraničných záruk, nielen francúzsko-nemeckých, ale aj belgicko-nemeckých štátnych hraníc. Hlavná prijatá zmluva, je nazývaná ako *Rýnsky garančný pakt*, tá obsahovala uznanie status quo tejto oblasti, teda aj novo zriadeného demilitarizovaného pásma, všetkými prítomnými účastníkmi konferencie, za základ zmluvy bol považovaný pôvodný text Versailleskej zmluvy. Jej garantmi sa stali Taliansko a Veľká Británia, čo viedlo k poklesu prestíže Francúzska, ako hlavnej európskej veľmoci, kedy túto pozíciu zastávalo na začiatku 20. storočia (Medlicott – Dakin, 1984). Súčasťou Locarnských zmlúv sa stali aj arbitrážnej zmluvy Nemecka s Francúzskom a

Belgickom, ich súčasťou boli aj rozhodcovskej zmluvy Nemecka s Poľskom a Československom. V deň podpisu dojednala Francúzsko doplnenie existujúcich spojeneckých dohôd so svojimi najbližšími východnými spojencami, to malo Poľsku a Československu priniesť zmiernenie obáv z neochoty zabezpečenia východnej hranice Nemecka, keďže cítili istý stupeň ohrozenia (Marks, 1976).

Na konferencii sa zúčastnené štáty zhodli, že budú rešpektovať ustanovené štátne hranice a nepripustia ďalšie hraničné konflikty. Nemecko sa vzdalo svojich územných nárokov, na rešpektovanie nemeckých hraníc, ktoré boli vytýčené vo Versailleskej zmluve, mali dozerať Taliansko, spoločne s Veľkou Britániou. Stanovilo sa aj to, že vojská spojencov opustia Porúrie a žiaden takýto akt sa už nemohol opakovať. Akýkoľvek následný hraničný spor mal byť postúpený orgánom Spoločnosti národov, do ktorej v tomto čase vstúpilo aj Nemecko. Hoci následne nemecké členstvo v Spoločnosti národov netrvalo dlho, čomu sa budeme venovať v ďalších častiach kapitoly (Tikkanen).

Popísanie Locarnského paktu ukázalo, že s Nemeckom sa začalo v medzinárodných záležitostiach zaobchádzať ako s rovnocenným partnerom. Dohoda bola uzavretá s Nemeckom, nebola mu priamo nanútená, ako tomu bolo pri Versailleskej zmluve. Výsledkom toho bolo, že mnoho umiernených Nemcov získalo väčšiu dôveru vo fungovanie Weimarskej republiky. Extrémistické strany ako nacisti a komunisti však vtedajšiu Weimarskú republiku stále nenávideli a považovali Locarnský pakt iba za ďalšiu zradu Nemecka, pretože potvrdila mnohé ustanovenia z *"nenávidenej"* Versailleskej zmluvy (Stephen, 2015).

Locarnské dohody tak boli jedným z posledných pokusov udržania mierového usporiadania, ako aj výzvy k rešpektovaniu medzinárodného práva. Problémom však bolo, že následne mnoho štátov nebolo ochotných upustiť od realistického zmýšľania, snažili sa o presadzovanie svojich záujmov, napriek nastaveným podmienkam. Narušenie idealistických princípov na jednej strane a presadzovanie realistických myšlienok, na strane druhej, si ilustrujeme v nasledujúcej časti pomocou vybraných konfliktov, ktoré sa udiali počas medzivojnového obdobia.

Všetky vyššie spomenuté konferencie mali za cieľ, aby sa čo najdlhšie udržal idealistický koncept, pričom snahou bolo zaistenie mieru na globálnej úrovni. Ochrannú ruku nad porušením zmlúv a dohôd mala držať práve Spoločnosť národov, tá mala sankcionovať

aktérov, ktorí mohli porušiť mierové ustanovenie. Následne však realistické snahy štátov ukázali, že Spoločnosť národov nedokázala zabezpečiť vynútiteľnosť ustanovení zmlúv, čo ukázalo zlyhanie teórie idealizmu, keďže tá nedokázala zabrániť realistickým expanzívnym snahám jednotlivých štátov. Medzivojnové obdobie tak bolo plné zaujímavých krokov štátov, keďže tie sa zaviazali dodržiavať mierové princípy, no aj napriek tomu si hájili vlastné záujmy.

4.2 Vybrané konflikty počas medzivojnového obdobia

Na základe záverov z vyššie spomenutých konferencií, mala byť práve Spoločnosť národov garantom územnej celistvosti, ako aj inštitúcia zodpovedná za dodržiavanie podmienok, ktoré boli v jednotlivých zmluvách ustanovené. Prvé roky existencie Spoločnosti národov sa niesli v duchu optimizmu, keďže sa verilo, že Versaillský mierový systém a Spoločnosť národov dokážu zabezpečiť mierové spolunažívanie. Napriek snahe udržania mieru a položeniu solídneho právneho základu, však došlo v medzivojnovom období k viacerým konfliktom, ktoré ukázali, že vymožitelnosť ustanovení a idealistická predstava fungovania sveta, nemohla byť v praxi nikdy reálne dosiahnutá. Štáty si hájili svoj vlastné záujmy po realistickej linke.

Incident medzi Japonskom a Čínou bol prvým závažným konfliktom v rámci medzivojnového obdobia, kedy došlo k zabratiu Mandžuska Japonskom, to patrilo pod správu Číny. Tento konflikt sa stal prvou závažnou skúškou idealistického systému kolektívnej bezpečnosti a Spoločnosti národov, keďže bolo treba preukázať jeho efektivitu. (Kissinger, 1999) Incident odštartoval 18. septembra 1931, kedy došlo k výbuchu japonskej železnice v Mukdene, čím chceli Japonci získať vplyv v tejto oblasti. Po zinscenovanej sabotáži, v septembri 1931 zaútočili Japonci na Číňanov, čo viedlo k obsadeniu Mukdenu, začiatkom februára 1932 už Japonci okupovali celý priestor Mandžuska. Japonsko získalo predovšetkým prístup k priemyslu a surovinám, čo dopomohlo k ich vlastnému vojenskému rozvoju (Chen, 2007). Pri incidente si Japonsko presadzovalo svoje vlastné realistické záujmy, kedy presadzovalo zabratie nových území, pričom ignorovalo idealisticky nastavený systém.

Pre ostatných členov Spoločnosti národov bol tento krok Japonska veľkým prekvapením, keďže Japonsko bolo stálym členom Rady a do tejto doby sa podobným akciám vystríhalo. Spoločnosť národov do tejto doby podobnému konfliktu nečelila, takže jej reakcia na tento konflikt, mohla značne ovplyvniť medzinárodné vzťahy v medzivojnovom období (Eloranta,

2005). Spoločnosť národov však nedisponovala žiadnym mechanizmom k presadeniu, prípadnému uvaleniu sankcií na Japonsko, čo ukázalo prvé nedostatky nastoleného systému kolektívnej bezpečnosti. Okrem týchto aspektov vtedajšiu spoločnosť zasiahla silná hospodárska kríza, čím sa stalo prerušenie obchodu s Japonskom nepredstaviteľným. Niektorí členovia Spoločnosti národov s okupáciou Mandžuska nesúhlasili, no ocitli sa medzi dvoma mlynskými kameňmi (Kissinger, 1999).

Spoločnosť národov následne zriadila špeciálnu vyšetrovaciu komisiu, ktorá prišla so záverom, že Japonsko malo právo vyjadriť nespokojnosť po tom, čo bol útok na železnicu zrealizovaný. Na druhej strane však v stanovisku vyšetrovacej komisie bolo konštatované, že k vyriešeniu situácie malo Japonsko najprv využiť všetky dostupné mierové prostriedky, nie ihneď zaútočiť. Japonsko na závery vyšetrovacej komisie reagovalo tak, že zo Spoločnosti národov vystúpilo, po vystúpení zo Spoločnosti národov si okupované Mandžusko ponechalo, pričom zmenilo jeho názov na Mančukuo. Spoločnosť národov tak *"iba"* odsúdila kroky Japonska, nijako ho ako hlavného agresora nepotrestala (Nish, 2002). Tento krok sa zvykne hodnotiť ako prvé veľké zlyhanie systému kolektívnej bezpečnosti, keďže ostatné štáty, ktoré chceli realizovať svoje realistické plány, mohli nadobudnúť presvedčenie, že tento systém nefunguje.

Talianska invázia do Habešu¹⁵ v októbri 1935 odštartovala vojnu, ktorá trvala až do mája 1936. Invázia do Habešu bola iba vyvrcholením Mussoliniho vízií o expanzii fašistického Talianska, pričom aj on sa rozhodol ignorovať nastavený idealistický systém. Po vyššie spomenutom konflikte medzi Japonskom a Čínou, kedy Spoločnosť národov nebola schopná reagovať efektívne, prijali jej členské štáty nový súbor opatrení ohľadom hospodárskych sankcií, tak aby sa už podobná situácia nezopakovala. No aj v prípade talianskej invázie na africký kontinent neprišla od Spoločnosti národov adekvátna odpoveď, ktorá by dokázala potlačiť taliansku agresiu, čo možno hodnotiť ako ďalšie jej zlyhanie (James, 1997). Zo strany Spoločnosti národov boli na Taliansko uvalené ekonomické sankcie, tie zahŕňali embargo na muníciu a zbrane, ako aj ropu a ďalšie presne špecifikované komodity, čo bolo vyhodnotené ako nedostatočné (Škuciová, 2016).

Podľa niektorých autorov boli v tejto dobe britské a francúzske vojská tak silné, pričom talianska armáda bola viac zastaraná a menej spoľahlivá, že ich okamžitý zásah, by prispel k ukončeniu celého konfliktu. Zo strany Británie ani Francúzska však nedošlo k žiadnej akcii,

---

¹⁵ Starý názov pre Etiópske cisárstvo, ktoré sa nachádzalo na území súčasnej Etiópie a Eritrei

hoci im to vyplývalo ako povinnosť v rámci členstva v Spoločnosti národov, kedy sa mali usilovať o dosiahnutie stratégie kolektívnej bezpečnosti. Jedným z dôvodov prečo nekonali mohol byť aj výrok Benita Mussoliniho, ten reagoval na uvalené sankcie pohrozením, že sa pokúsi o rozpútanie vojny (Luongo, 2019). Vojna prispela k veľkému nárastu Mussoliniho popularite, pretože hovoril o vytvorení nového impéria. Obsadená Etiópia sa však stala problémom pre taliansky rozpočet, keďže náklady na vojnu, ako aj náklady na udržanie stavu v Habeši ďaleko prekročili predpokladané náklady, zo začiatku bojov.

Systém kolektívnej bezpečnosti bol skúšaný aj sprisahaním porazených štátov, kedy začínalo dochádzať k zmenám v oblasti medzinárodných vzťahov. 25. októbra 1938 pristúpilo Hitlerove Nemecko k uzavretiu zmluvy, kde uznali vpád Talianska na územie Habešu, čím celú udalosť legitimizovali. Nemecko spolu s Talianskom sa naďalej zblížovali, ukázalo sa to aj na ich spoločnom postupe pri Španielsku, kde v tejto dobe prebiehala občianska vojna. Zblíženie Nemecka a Talianska predstavovalo veľkú hrozbu pre medzinárodný systém, keďže oba štáty viedli diktatori, ktorí odmietli uznať aktuálne nastavenia medzinárodného systému, pričom presadzovali predovšetkým svoje vlastné realistické požiadavky (Eloranta, 2005).

V rámci medzivojnového obdobia došlo ešte k dvom významným udalostiam, a to **Mníchovskej dohode a prvej Viedenskej arbitráži**. Obe tieto akty ukázali realistické zmýšľanie mocností, pričom ignorovali nastavené mierové ustanovenia, keďže si štáty hájili svoje záujmy, bez toho aby rešpektovali nastolený systém kolektívnej bezpečnosti.

Mníchovská dohoda, nazývaná aj mníchovská zrada, bola podpísaná 29. septembra 1938 zástupcami Nemecka (Hitler), Veľkej Británie (Chamberlain), Talianska (Mussolini) a Francúzska (Daladiem). Zmluva bola výsledkom prebiehajúcej mníchovskej konferencie, zmluva riešila otázku Sudetov ako prihraničnej oblasti Nemecka. Podpisom Mníchovskej zmluvy došlo k priznaniu Sudetov Nemecku, Sudety už naďalej nemali patriť pod územnú správu Československa. Hitler argumentoval tým, že v Sudetoch žije početná nemecká komunita, ktorá bola podľa neho diskriminovaná, jeho jediným záujmom však bola teritoriálna expanzia Nemecka. Hitler zaslal československej vláde návrh, v ktorom požadoval pridelenie tohto priestoru Nemecku, tá ho však odmietla (Mníchovská dohoda, 1938).

Následne dali Francúzsko a Veľká Británia Československu ultimátum, na základe ktorého mala buď Sudety odstúpiť Nemecku, inak by ponechali osud Československa v rukách samotného Hitlera. O celej záležitosti ohľadom Sudetov sa tak rozhodlo bez predstaviteľov

Československa, tí mali povolené iba čakať na výsledok rokovaní vo vestibule, čo bolo vnímané ako veľká zrada. Mníchovskou dohodou sa tak porušila Charta Spoločnosti národov tým, že sa ignorovala územná integrita Československa, porušilo sa aj viacero Versaillských mierových zmlúv, ako aj Locarnské dohody (Drábik, 2018). Na základe uvedeného tak realistické požiadavky Nemecka boli akceptované aj ostatnými štátmi, ktorým nevadilo porušenie mierových medzinárodných zmlúv a dohôd.

Prvá viedenská arbitráž sa konala 2. novembra 1938, kedy diktátorské režimy Talianska a Nemecka donútili Československo vzdať sa časti jeho územia, v prospech vtedajšieho Maďarského kráľovstva. Na základe arbitrážneho rozhodnutia ministrov zahraničných vecí Nemecka Ribbentropa a ministra Ciana z Talianska, bolo Československo donútené odovzdať svoje južné územia Maďarsku. Na týchto územiach sa rozprávalo predovšetkým maďarsky, čo bolo jedným z argumentov, prečo by mali byť tieto časti prisúdené Maďarom. Rovnako ako južná časť Československa, bola Maďarskému kráľovstvu odstúpená aj Podkarpatská rus, tá bola Československu pridelená na základe rozhodnutia Parížskej mierovej konferencie. Rovnako ako pri Mníchovskej dohode, ani pri Viedenskej arbitráži sa nedočkalo Československo pomoci z medzinárodného prostredia, čo ukázalo už totálnu nefunkčnosť Spoločnosti národov, idealistické myšlienky úplne zlyhali (Prvá viedenská arbitráž 1938; Mitáč, 2018).

Hoci sa vyššie spomenuté štáty svojimi podpismi zaviazali k dodržiavaniu mierových princípov, nezabránilo to tomu, aby si hájili svoje vlastné mocenské záujmy. Štáty ignorovali idealisticky nastavený koncept, pričom si jasne hájili svoje vlastné realistické záujmy, čo iba opäť dokazovalo zlyhanie idealistickej teórie. Idealistická perspektíva nedokázala zabrániť rozvoju realistických tendencií, naprieč viacerými kontinentmi, čo dokumentujú vyššie spomenuté konflikty. Spoločnosť národov nedokázala vyvinúť účinný tlak, aby predchádzala konfliktom, prípade už po ich začatí dostatočne potrestať vinníka, nedokázala ovplyvniť konanie štátov.

4.3 Mocenský vzostup Nemecka

Špecifickým fenoménom počas medzivojnového obdobia bol aj mocenský vzostup Nemecka, ktoré bolo na základe Versaillskej zmluvy uznané za hlavného vinníka 1. svetovej vojny. Po nástupe Adolfa Hitlera k moci však Nemecko opäť začalo nebezpečne mocensky rásť, ignorovalo predpísané ustanovenia, čo neskôr vyústilo až k začiatku 2. svetovej vojny.

Rovnako ako v predošlých príkladoch, aj na príklade mocenského vzostupu Nemecka možno ilustrovať zlyhanie systému kolektívnej bezpečnosti a Spoločnosti národov, keďže sa úkor idealistického konceptu, do popredia dostávala teória realizmu, pretože Nemecko na čele s Hitlerom odmietlo akceptovať nastolený medzinárodný poriadok.

Ako mnoho revolucionárov naprieč históriou, tak aj Adolf Hitler využil na svoj úspech čas, kedy sa nemecká spoločnosť nachádzala v hlbokoj kríze. Šancu dostal Hitler v roku 1929, kedy nastala veľká hospodárska kríza, ktorá priniesla vysokú nezamestnanosť, obrovská frustrácia a hlad mu dali šancu, na ktorú už dlho čakal. V tomto období, kedy bolo Nemecko silno zasiahnuté krízou bolo potrebné, aby sa k moci dostala silná vláda, čo znamenalo dokonalú príležitosť pre Hitlera. Hitler v rámci svojej kampane ponúkol presne to, čo krízou skúšaná nemecká spoločnosť potrebovala. Väčšina nemeckých občanov sa chcela dostať z neúspechu a práve v Hitlerovi videli osobu spasiteľa (Stephen, 2015). Následne voľby ukázali vysoký stupeň obľúbenosti Hitlera a celkovo jeho strany NSDAP v nemeckej spoločnosti, čo potvrdilo politický trend v Nemecku, v 30. rokoch minulého storočia, kedy bola spoločnosť frustrovaná z politického napätia a hospodárskej nestability. Vplyv NSDAP postupne vyvolal, predovšetkým u mladých agresiu voči židom, komunistom, ako aj voči Versaillskému mierovému systému. Práve Versaillské mierové usporiadanie sa ukázalo ako jedna z hlavných príčin 2. svetovej vojny (Werner, 2014).

Najväčší zlom nastal v Hitlerovej politickej kariére 30. januára 1933, kedy ho prezident Hindenburg vymenoval do pozície ríšskeho kancelára. 30. január 1933 býva oficiálne označovaný za dátum, kedy Hitler postupne vykročil k zisku absolútnej moci. Ešte pred smrťou vtedajšieho prezidenta Hindenburga, vláda pripravila zákon, ktorý mal zjednotiť posty ríšskeho kancelára a ríšskeho prezidenta. Po nástupe Hitler na pozíciu kancelára Nemecko opustilo Spoločnosť národov, Hitler ju považoval za možné obmedzenie v ďalšom rozvoji Nemecka. Právomoci prezidenta mal získať po Hindenburgovej smrti samotný Hitler, k čomu prišlo v auguste 1934, po smrti prezidenta. Hitler sa tak po smrti prezidenta stal neobmedzeným vodcom nemeckého štátu, rovnako tak získal titul Führera (Stephen, 2015).

Kľúčová udalosť sa odohrala 7. marca 1936, kedy nemecké vojská napochodovali do oblasti Porýnia, ktoré malo byť podľa ustanovenia Versaillskej zmluvy demilitarizovaným pásom. Okupáciou priestoru Porýnia neporušilo Nemecko iba Versaillskú zmluvu, ale aj Locarnské dohody, podpisom týchto dokumentov Nemci súhlasili s ich ustanoveniami. Pre Adolfa Hitlera sa tak okupácia Porýnia stala záležitosťou propagandy, rovnako tak chcel pomocou

okupácie otestovať reakciu ostatných veľmocí, ako aj možné zásahy Spoločnosti národov. Jeho výhodou bolo aj to, že pozornosť medzinárodného spoločenstva sa v tomto čase vzťahovala na vyššie spomenutý konflikt medzi Talianskom a Etiópiou (Eubank, 2004). 7. marca ráno informovala nemecká strana, že odstupuje od Locarnských dohôd a navrhli veľmociam model nového riešenia. Hitler navrhol Belgicku a Francúzku nový pakt o neútočení, ktorého platnosť by bola 25 rokov, súčasťou dohody bola aj Veľká Británia, kde sa predovšetkým jednalo o vzdušný priestor. Dohoda navrhla nové rozdelenie demilitarizovanej zóny, iba to bolo Nemecko ochotné rešpektovať, rovnaké dohody mali Nemci v pláne uzavrieť aj s ostatnými susednými štátmi. Následne 29. marca sa uskutočnilo referendum o tom, či občania Nemecka súhlasia s obsadením Porýnia. Podľa oficiálnych údajov sa referenda zúčastnilo až 99% oprávnených voličov, z toho 98% súhlasilo s okupáciou (Henig, 2010).

Obsadením územia Porýnia sa výrazne navýšila možná operačná schopnosť nemeckej armády, pretože by sa im ľahšie pripravovala akákoľvek neskoršia možná ofenzíva proti západným mocnostiam. Úspech okupácie Porýnia mal zabezpečiť prudký vzostup Hitlerovej popularity, ako aj posilnenie nemeckej bezpečnosti, pretože nemecké jednotky boli rozmiestnené na hranice s Francúzskom. Celá operácia okupácie Porýnia sa javila ako veľmi riskantná, keďže ňou Nemecko mohlo stratiť svojich spojencov, na boli ochotní podstúpiť toto riziko. Rozhodnutie Nemecka bolo dozaista motivované aj krokmi Japonska, prípadne Talianska, keďže si uvedomovali neschopnosť reakcie medzinárodného spoločenstva pri porušovaní ustanovení, ktoré vychádzali z jednotlivých zmlúv (Eubank, 2004).

Reakcia Spoločnosti národov a jej členských štátov na okupáciu Porýnia Nemeckom, bola veľmi pomalá a neúčinná. Všetky štáty sa rozhodli sledovať svoje záujmy, nepodporili Spoločnosť národov a systém kolektívnej bezpečnosti, čím iba dokumentovali nefunkčnosť nastoleného systému, zlyhanie idealistického konceptu, čo si ilustrujeme v nasledovnej časti.

Veľká Británia začala ustupovať od svojich záujmov v tomto regióne, pričom pripustila, že za istých podmienok je ochotná akceptovať okupáciu Porýnia Nemeckom. Akceptovať ju boli ochotní potom, ako by sa stala súčasťou balíčka všeobecných opatrení, ktorý by obsahoval nový letecký pakt, ako aj opätovný vstup Nemecka do Spoločnosti národov. Britská vláda požadovala od Nemecka revíziu východných hraníc, tak ako boli určené v jednotlivých mierových zmluvách, rovnako tak požadovala vyriešiť otázku ohľadom kolónií. Požiadavky Británie tak nemali veľmi ďaleko od plánu, ktorý navrhol sám Hitler po tom, čo Nemecko

odstúpilo od Locarnských dohôd (Škuciová, 2016). Veľká Británia sa snažila priamo nezasahovať do konfliktu medzi Nemeckom a Francúzskom, žiadali o vyriešenie sporu prostredníctvom mediácie, čiže plne mierovou cestou. Snažili sa zamedziť akékoľvek akcie, ktoré by mohli Veľkú Britániu priamo zatiahnuť do vojny, keďže si uvedomovali limity, ktoré v tom čase mala britská armáda (Kissinger, 1999).

5. marca 1936 sa britský parlament uzniesol, že Veľká Británia nie je pripravená odpovedať na nemecké porušenie mierových zmlúv a Locarnských dohôd vojenskou cestou. Väčšina britských vojenských jednotiek sa v tomto čase nachádzala v oblasti Stredozemia, kde vykonávali dohľad nad talianskymi jednotkami. Z možnej obavy pred prípadnou agresiou Francúzska, britský kabinet 11. marca 1936 jednohlasne odmietol uvaliť akékoľvek sankcie voči Nemecku. Podobne ako Veľká Británia na tom bolo aj Francúzsko, to čelilo veľkej kríze, pričom v prvých dňoch po nemeckej okupácii nedokázalo prijať žiadne rozhodnutie. Francúzski politici odmietali prevziať zodpovednosť za nemeckú inváziu, na druhej strane sa však obávali napadnúť Nemecko, keďže by akýkoľvek zákrok z ich strany mohol znamenať začiatok vojny, z tohto dôvodu sa rozhodli nevykonať žiadnu vojenskú akciu. Rovnako ani samotný Francúzsko neboli na vojnu pripravený, keďže nedisponovali dostatočným počtom jednotiek, ktoré by boli schopné okamžite bojovať. Francúzsko zanedbalo po vojne svoje investície do armády a obrany, čo sa odrazilo na zastaranom výcviku a nefunkčnej vojenskej technike (Henig, 2010). Belgická vláda bola znepokojená nečinnosťou Francúzska, na čo reagovala vyhlásením trvalej neutrality, čím jasne odmietla vojenskú spoluprácu s ostatnými štátmi. Belgičania si držali jednotnú líniu zahraničnej politiky počas celého medzivojnového obdobia, už od roku 1920 (Škuciová, 2016).

K okupácii Porýnia došlo v čas predvolebnej kampane vo Francúzsku, čo viedlo iba k vlažnému prístupu k tejto problematike, zo strany francúzskych politikov. Práve Francúzsko však bolo členským štátom Spoločnosti národov, ktorý poukazoval na porušení povinností Nemecka, ktoré plynuli z prijatých mierových zmlúv. Francúzska vláda sa domnievala, že na základe porušenia ustanovení, by mohli byť na Nemecko uvalené sankcie. Akt okupácie Porýnia bol Spoločnosťou národov odsúdený, no z jej strany neprišlo k žiadnemu reálnemu potrestaniu Nemecka (Eloranta, 2005). V tomto čase boli stále v platnosti sankcie voči Taliansku, čo prispievalo k zhoršeniu ekonomiky vo viacerých štátoch, štáty si nechceli zhoršiť situáciu tým, že by sa pre nich zastavil aj obchod s Nemeckom, ktoré ekonomicky posilňovalo. Rada Spoločnosti národov sa v tomto čase stretla v Londýne, pričom jediný zástupca, ktorý hlasoval za sankcie voči Nemecku bol zástupca Sovietskeho zväzu Maxim

Litvinov. Hoci Nemecko nebolo už v tomto čase členom Spoločnosti národov, keďže z nej vystúpili v roku 1933 po nástupe Hitlera, napriek tomu dostal Ribbentrop priestor vystúpiť pred zhromaždením Spoločnosti národov. Vo svojom vystúpení odôvodnil okupáciu priestoru Porýnia ako reakciu na uzavretý pakt, medzi Francúzskom a Sovietskym zväzom, keďže sa Nemecko začalo cítiť ohrozené. Rovnako Ribbentrop zdôraznil aj to, že štátom, ktoré budú hlasovať za uvalenie sankcií voči Nemecku, takéto rozhodnutie môže priniesť vážne hospodárske dôsledky (Stephen, 2015).

Výsledkom vyššie spomenutého zasadnutia Spoločnosti národov, z Londýna 19. marca 1936, bola označená okupácia Porýnia ako porušenie Locarnských dohôd, ako aj samotnej Versaillskej mierovej zmluvy. Nič viac ako spomenutá reakcia Rady nebolo prijaté, ani Nemecku záväzne nariadené. V nasledujúci deň štáty podpísané pod Locarnskými dohodami oficiálnou cestou požiadali Hitlera, aby Nemecko stabilizovalo počet vojenských jednotiek v Porýní. Mocnosti okrem Talianska, mali v pláne vyjednávať s Hitlerom o podmienkach, tak aby sa revidoval oficiálny status Porýnia, dokonca zo strany mocností bola ochota vypracovať pakt ohľadom vzájomnej pomoci. Hitler vyjednávania s mocnosťami odmietol, čo sa z ich strany nestretlo so žiadnym následným zásadným odporom (Eubank, 2004).

Reakcia Spoločnosti národov a jej členských štátom na pri okupácii priestoru Porýnia Nemeckom iba dokumentuje ďalšie zlyhanie idealistického systému kolektívnej bezpečnosti. Dôvodom zlyhania bola opäť veľmi pomalá reakcia, ako aj možnosť prijať a presadiť potrebné opatrenia, čo v konečnom dôsledku nijako nepotrestalo agresorov. Mnohí kritici Spoločnosti národov sa zhodli, že nemecká agresia mala byť zastavená už v jej počiatkoch, teda 7. marca 1936, kedy k okupácii Porýnia došlo. Hitler následne iba využíval nefunkčnosť systému, kedy ignoroval ostatných aktérov, presadzoval iba realistické ciele Nemecka (Eloranta, 2005).

Nefunkčnosť nastaveného systému dovolila Nemecku aj naďalej mocensky rásť, keďže videlo, že na jeho realistické mocenské aktivity neprichádza žiadna odpoveď zo strany medzinárodného spoločenstva. Idealistická Spoločnosť národov, ako aj celý systém kolektívnej bezpečnosti slabol čím ďalej viac, čo vyústilo až k rozpútaniu 2. svetovej vojny. Hitler uvažoval iba v intenciách realizmu, keďže nebral ohľad na žiadne nastavené pravidla, ako aj na ustanovenia mierových zmlúv. Nemecká agresia vyústila 1. septembra 1939, kedy prebehla nemecká invázia do Poľska, čo sa pokladá za začiatok 2. svetovej vojny. Versaillský mierový systém tak nevydržal ani po dobu 20 rokov, zlyhala aj idealistická predstava

kolektívnej bezpečnosti v podobe Spoločnosti národov, keďže došlo k rozpútaniu ďalšieho celosvetového konfliktu (Taylor, 1961). Vypuknutie druhej svetovej vojny znamenalo úplné zrútenie mierových princípov, ako aj možného dosiahnutia kolektívnej bezpečnosti, keďže po 20 rokoch vypukol ďalší konflikt globálneho dosahu.

Ešte pred nemeckou inváziou do Poľska došlo k podpisu dohody o neútočení, medzi Nemeckom a Sovietskym zväzom, zmluva je známa pod názvom Pakt Ribbentrop-Molotov. Pomenovanie paktu vzniklo z priezvisk dvoch ministrov zahraničných vecí, Joachima von Ribbentropa za Nemecko a Vjačeslava Molotova za Rusko, ako jeho hlavných signatárov. Pred podpisom paktu s Nemeckom sa predstavitelia Sovietskeho zväzu pokúšali vyrokovať dohodu s Veľkou Britániou a Francúzskom, kedy by sa spoločne spojili proti Hitlerovmu Nemecku. Pomalá reakcia zo strany Francúzska a Veľkej Británie však prinútila predstaviteľov Sovietskeho zväzu otočiť smerovanie zahraničnej politiky, čoho výsledkom bolo dojednanie vyššie spomenutého paktu medzi Sovietskym zväzom a Nemeckom. Pakt priniesol spojenie dvoch silných aktérov, spojil dvoch silných vodcov, a to Hitlera a Stalina (Bullock, 1995).

V Pakte sa obe strany zaviazali, že nepoužijú vojenskú silu proti druhej strane a nespoja sa proti sebe s ostatnými štátmi. Fakticky si zmluvné strany medzi sebou tajne rozdelili sféry vplyvu v rámci Poľska, ktoré následne 1. septembra 1939 Nemecko napadlo zo západu, o 17 dní neskôr uskutočnil inváziu do Poľska Sovietsky zväz z východu a to napriek tomu, že stále platila poľsko-sovietska zmluva o neútočení, ktorá bola týmto aktom porušená. Pakt mal pôvodne platiť 10 rokov, no jeho ustanovenia sa nepodarilo dodržiavať ani dva roky, keď nacistické Nemecko pod Hitlerovým vedením napadlo 22. júna 1941 Sovietsky zväz, v rámci operácie Barbarosa (Kissinger, 1999). Pakt o neútočení medzi Nemeckom a Sovietskym zväzom opäť raz potvrdil nefunkčnosť nastoleného nastavenia medzinárodnej politiky v medzivojnovom období. Štáty ignorovali systém kolektívnej bezpečnosti, s čím súviselo nezasahovanie do územnej integrity iných štátov, čo sa práve inváziou do Poľska udialo. Medzinárodné spoločenstvo už v tomto období nebolo schopné akejkoľvek reakcie, idealistická koncepcia bola v troskách, realistické zmýšľanie štátov viedlo k opätovnému nastoleniu anarchie.

4.4 Zlyhanie systému kolektívnej bezpečnosti

Dôvodom zlyhania systému kolektívnej bezpečnosti, ktorý mala zastrešovať Spoločnosť národov bolo viacero. V tejto časti si popíšem dôvody, prečo takto nastolený systém bol

neudržateľný, na čo nadviažeme prepojením s prvou veľkou debatou, ktorá bola vyššie vymedzená, pri zedefinovaní teoretického rámca, čím poukážeme na víťazstvo realistickej premisy.

Jedným z dôvodov zlyhania systému kolektívnej bezpečnosti bola **politika appeasementu**, kedy ide o politiku ústupkov a nezasahovania. Tento typ politiky uplatňovali v medzivojnovom období predovšetkým Veľká Británia a Francúzsko, voči ostatným agresorom, akými boli napríklad Nemecko alebo Taliansko. Politika ústupkov bola zo strany Francúzska a Veľkej Británie iba ťažko pochopiteľná, keďže boli členmi Rady Spoločnosti národov, z čoho im plynula povinnosť zabezpečovať mier. Tento typ politiky bol následne vnímaný veľmi negatívne, keďže práve nezasahovanie západných mocností pri vyššie spomenutých udalostiach, možno považovať za jeden z faktorov prečo systém kolektívnej bezpečnosti zlyhal. Myšlienka o tom, že nezasahovanie pomôže udržať svet bez vojen sa ukázala ako veľmi naivná, pretože v konečnom dôsledku práve nezasahovanie umožnilo agresorom konať bez potrestania (Kissinger, 1999).

Prvýkrát bolo výraznejšie možné pozorovať uplatnenie politiky appeasementu v roku 1935, kedy Nemecko porušilo Versaillskú mierovú zmluvu, tým že začalo budovať námornú flotilu. Veľká Británia však podpísala s Nemeckom dohodu, ktorá umožnila Nemecku vlastniť tretinu z celkového počtu vojnových lodí Veľkej Británie. Rovnako bol tento typ politiky použitý pri spomenutej okupácii Porýnia v roku 1936, neskôr aj pri tom ako Hitler anektoval Rakúsko. Nezasahovanie a ústupky boli viditeľné aj pri krokoch Japonska a Talianska, kedy silné západné mocnosti nereagovali dostatočne efektívne, čo viedlo k ďalším konfliktom a nepotrestaniu agresorov. Možno tak konštatovať, že politika nezasahovania a ústupkov bola jedným z faktorov, prečo idealistický systém zlyhal, keďže sa štáty iba prizerali na kroky agresorov.

Samotná Spoločnosť národov vykazovala aj mnoho inštitucionálnych nedostatkov, v čom možno vidieť ďalšie zlyhania idealistickej perspektívy. Problémom bolo to, že pri svojich začiatkoch si Spoločnosť národov stanovila cieľ byť univerzálnou organizáciou, čo sa nikdy nepodarilo naplniť. Pri jej vzniku sa neumožnilo členstvo porazeným štátom z prvej svetovej vojny, rovnako však neboli členmi ani všetky silné mocnosti. Ako už bolo vyššie spomenuté, Spojené štáty, ktoré sa pričínili o vznik Spoločnosti národov najviac sa nikdy jej členmi nestali, čo možno označiť za negatívny faktor. Okrem USA neboli na začiatku členmi ani

Nemecko a Rusko, ktoré v tom čase predstavovali takmer polovicu populácie Európy, ako aj značný vojenský potenciál (Kisinger, 1999).

Spoločnosť národov sa tak už od svojho vzniku stretávala s veľkou nedôverou predovšetkým porazených štátov, keďže neparticipovali pri jej vzniku. Hoci prijatie zakladajúceho dokumentu sprevádzalo veľké nadšenie víťazných mocností, keďže sa malo zaistiť dodržiavanie mierových princípov. Následne sa však ukázalo, že vznik Spoločnosti národov ako garanta bezpečnosti nedokázalo zabrániť tomu, aby si štáty hájili svoje realistické mocenské záujmy. Rovnako nedokázala Spoločnosť národov zatlačiť na odzbrojenie štátov, ako aj na pokles vojakov, o čo sa snažili od svojho vzniku, čo mala potvrdiť aj konferencia v Ženeve v roku 1932, kedy sa k tomu štáty opäť zaviazali. Presadzovanie mocenských záujmov spolu so zvyšovaním zbrojenia, viedli iba k vytváraniu napätia a ďalším konfliktom, kedy dochádzalo k porušovaniu mierových princípov a narušeniu systému kolektívnej bezpečnosti (Eloranta, 2005).

Za negatívny sa zvykne vnímať aj fakt, že Pakt Spoločnosti národov bol prijatý spolu s Versaillskou mierovou zmluvou. Na tomto kroku trval predovšetkým prezident Wilson, ktorý sa obával, že po tom ako budú prijaté jednotlivé mierové zmluvy, tak sa vytvorenie Spoločnosti národov dostane na druhú koľaj. Spoločnosť národov tak pre porazené štáty bola vnímaná skôr ako donucovací prostriedok víťazných mocností, nad porazenými štátmi, nie ako garancia kolektívnej bezpečnosti. Autorita Spoločnosti národov tak bola značne podtrhnutá tým, že sa počas mierovej konferencie vo Versailles štáty rozdelili na tie víťazne na strane jednej, na druhej strane na štáty porazené. Celý osud vytvorenia systému kolektívnej bezpečnosti tak ostal v rukách víťazných mocností, porazeným štátom bolo iba neskôr umožnené stať sa členskými štátmi Spoločnosti národov. Ak aj následne porazené štáty do Spoločnosti národov vstúpili, tak stále o všetkom podstatnom rozhodovala Rada, ktorá bola zložená iba z víťazných mocností (Petruf, 2013).

Problém mohol byť aj fakt, že Spoločnosť národov nedisponovala vlastnými ozbrojenými silami, čo sa môže javiť ako veľký nedostatok. Vymožiteľnosť princípov kolektívnej bezpečnosti, ktoré plynuli z Paktu Spoločnosti národov, tak nemohli byť voči agresorom uplatňované, keďže jediným "*potrestaním*" mohlo byť uvalenie ekonomických a vojenských sankcií. Spoločné ozbrojené sily boli v pôvodom Wilsonovom návrhu, no neskôr počas rokovaní sa od tejto myšlienky upustilo. Spoločná armáda by umožnila efektívnejšie zásahy

voči agresorom, ako keď sa spoliehalo na ozbrojené sily štátov, čo sa ukázalo ako nefungujúce (Škuciová, 2016).

Mechanizmy a štruktúra Spoločnosti národov boli tiež veľmi ťažkopádne, preto nebola rýchlo a efektívne schopná reagovať voči konfliktom a agresorom. Za nedostatok Spoločnosti národov sa považuje aj princíp hlasovania v Rade, ktorý bol založený na potrebe dosiahnutia jednomyseľnosti. Princíp jednomyseľného hlasovania obmedzoval akcieschopnosť Spoločnosti národov, keďže štáty rady v prvom rade uspokojovali svoje záujmy, až neskôr hľadeli na záujmy medzinárodného spoločenstva. Práve jednomyseľnosť tak bola jedným z podstatných limitujúcich faktorov efektívneho konania, kedy jednotlivých rozhodnutiam predchádzali ďalekosiahle vyjednávania.

Členské štáty Rady disponovali aj možnosťou veta, teda mohli zabrániť prijatiu akéhokoľvek dôležitého rozhodnutia, ak s ním nesúhlasili. Hoci podľa Paktu bolo úlohou členských štátov prijať proti agresorovi primerané opatrenia, problém bolo to, že agresori mali byť určený na základe hlasovania Rady, čo opäť predstavovali istú komplikáciu. Rada teda mohla rozhodnúť o agresorovi aj bez toho, aby vybrali skutočného vinníka konfliktu, rozhodovalo sa na základe aktuálnej situácie. Rada po určení agresora mohla vydať odporúčanie pre členské štáty, aby proti agresorovi uskutočnili vojenský zásah, no nikde už nebol stanovený záväzok pre členské štáty, aby sa takýchto akcií zúčastnili, čo opäť znamenalo komplikácie (Kennedy, 2007). Nedostatočné mechanizmy a štruktúra Spoločnosti národov tak prispela k zlyhaniu ambiciózneho systému, nedokázala zabrániť šíreniu realistických mocenských pohnútok.

Najviac však býva koncept Spoločnosti národov kritizovaný za to, že nebol schopný dosiahnuť svoj základný záväzok, ktorý si pri svojom vzniku predsavzala. Spoločnosť národov nedokázala dosiahnuť svoj primárny cieľ v podobe zabezpečenia mieru, keďže dochádzalo k častým konfliktom, ktoré vyústili až k vypuknutiu vojny. Žiadna vojenská agresia, na ktorej sa zúčastnila jedna z veľmocí nebola nikdy potrestaná, nikdy voči nej nebol uplatnený systém kolektívnej bezpečnosti, čo bolo zrejme najväčším pochybením. Všetky prijaté sankcie sa ukázali ako neúčinné, keďže nepriniesli žiadne výsledky, nezabraňovali ďalším agresiam (Kissinger, 1999).

4.5 Teórie sa stretávajú s realitou

Ak prepojíme túto problematiku zlyhania systému kolektívnej bezpečnosti a Spoločnosti národov s prvou veľkou debatou, ktorú sme si vymedzili v teoretickej časti práce, zistíme, že

konflikt dvoch teórií dozaista vyhrala teória realizmu. Prvá veľká debata prebiehala práve v medzivojnovom období, kedy práve realizmus spochybnil idealistické myšlienky, ktoré viedli k mierovému usporiadaniu sveta, po Parížskej mierovej konferencii, čo sa následne ukázalo ako oprávnené. Idealistický systém medzinárodnej bezpečnosti úplne zlyhal, Spoločnosť národov neplnila svoje základné funkcie, v praxi nikdy nedošlo k zaisteniu mierového spolunažívania, vykazovala mnoho nedostatkov, ktoré nešlo napraviť. Systém kolektívnej bezpečnosti sa ukázal ako utopistický, keďže aj po nastolení idealistického stavu pretrvávala medzinárodná anarchia, medzinárodný orgán v podobe Spoločnosti národov nedokázal zaistiť celosvetovú rovnováhu a garanciu mierových princípov. Versaillský mierový systém, založený na idealistickej perspektíve nedokázal naplniť svoje primárne stanovené ciele, ktoré predstavili víťazné mocnosti počas trvania mierovej konferencie, ukončujúcej hrôzy 1. svetovej vojny.

Štáty sa aj naďalej správali ako politické subjekty, ktoré prioritne sledovali svoje mocenské záujmy, na čo sa nebránili využívať svoju vojenskú silu. Štáty presadzovali svoje vlastné požiadavky tak, aby im bolo umožnené mocensky rásť a zvyšovať vplyv. Štáty ignorovali ustanovenia, ktoré im plynuli z mierových zmlúv, záverov jednotlivých vyššie spomenutých konferencií, ako aj Paktu Spoločnosti národov, sústredili sa na svoje ciele, bez ohľadu na to k čomu sa zaviazali. Uplatňovanie zásad kolektívnej bezpečnosti si štáty vysvetlili po svojom, keďže sa ukázalo ich realistické zmýšľanie, či už pri rôznych vyššie spomenutých konfliktoch, ako aj pri politike nezasahovania zo strany Francúzska a Veľkej Británie.

Uplatňovala sa realistická premisa, ktorá hovorila o všeobecnej akceptácii moci štátov, tú nedokáže obmedziť žiadny medzinárodný orgán, ani podobné idealistické predstavy o fungovaní medzinárodnej politiky. Medzinárodná anarchia panovala aj napriek snahám o jej ukončenie, prípadne korigovanie, no dominantné postavenie si ponechali štáty. Ukázalo sa ako nemožné obmedziť konanie štátov nadnárodnou autoritou, hoci sa štáty zaviazali k jej akceptovaniu, no aj tak realizovali svoje záujmy zväčša po národnej linke. Štáty ignorovali nadnárodnú autoritu, spoliehali sa na seba, prípadne na krátkodobu vytvárané aliancie. Tým pádom sa nám podarilo verifikovať hypotézu o zlyhaní Versaillského mierového systému, pretože ten nenaplnil požadované predpoklady mierového fungovania medzinárodnej politiky. Idealistické povojnové usporiadanie sveta prinieslo iba ďalšie konflikty, minulo sa svojmu pôvodnému účinku, medzinárodné spoločenstvo nedokázalo udržať stanovené ciele.

Prvá veľká debata sa tak naklonila výrazne na stranu zástancov realistickej teórie, keďže zlyhanie idealistických princípov sa považuje za jednu z príčin druhej svetovej vojny, čo iba opäť dokumentuje zlyhanie teórie idealizmu v praxi na plnej čiare. Garancia princípu kolektívnej bezpečnosti prostredníctvom medzinárodného orgánu, v podobe Spoločnosti národov sa ukázalo ako neúčinné nastavenie fungovania medzinárodnej politiky, keďže v praxi nevydržal ani dve desaťročia. Od tejto doby je kľúčové určovanie smeru medzinárodnej politiky v rukách štátov, závisí od ich ekonomickej a vojenskej sily, od schopnosti presadiť jednotlivé požiadavky, nezávisí od žiadnych medzinárodných inštitúcií a orgánov. Realita tak ukázala úplne odlišné smerovanie medzinárodnej politiky, aké si predstavovali účastníci mierovej konferencie, kedy sa snažili položiť základy mierového medzištátneho spolunažívania. Týmto sa podarilo potvrdiť hypotézu o dôležitosti teórii idealizmu a realizmu, v rámci medzivojnového obdobia, ich konflikt prebiehal požadovaného idealistického usporiadania medzinárodnej politiky, kedy si štáty hájili svoje záujmy po realistickej linke. Možno však konštatovať, že ak by povojnový nastavený idealistický koncept fungoval, no štáty sa stále orientovali na základe problematiky moci, čo dostávalo dve odlišné nazerania na fungovanie medzinárodnej politiky do konfliktu.

Wilsonove myšlienky o existencii medzinárodného orgánu, ktorý by bol schopný zabezpečiť mierové spolunažívanie štátov, sa ukázali v praxi iba ako veľmi ťažko realizovateľné. Jeho idealistický koncept kolektívnej bezpečnosti sa ukázal ako neudržateľný, keďže nebol zo strany štátov dostatočne podporovaný. Za pravdu sa tak dalo autorom, akými boli Carr a Morgenthau, keďže oni vychádzali z realistickej premisy o moci štátov, anarchiu považovali za prirodzený stav na úrovni medzinárodnej politiky, pričom jej smerovanie nemôže určovať žiaden medzinárodný orgán. Týmto sa podarilo potvrdiť hypotézu o dôležitosti teórii idealizmu a realizmu, v rámci medzivojnového obdobia, ich konflikt prebiehal na pozadí požadovaného idealistického usporiadania medzinárodnej politiky, kedy si štáty hájili svoje záujmy po realistickej linke. Možno však konštatovať, že ak by povojnový nastavený idealistický koncept fungoval a štáty sa stále neorientovali na základe problematiky moci, nemuselo vôbec k prvej veľkej debate prísť.

Keďže sa naša hypotéza o zlyhaní idealistického povojnového usporiadanie ukázala ako pravdivá, štáty nedokázali fungovať na základe princípu kolektívnej bezpečnosti, muselo nutne prísť k reflexii predstavených mierových zmlúv, a to v niektorých prípadoch až do súčasnosti, čo si predstavíme v nasledujúcej kapitole.

5. Reflexia vybraných mierových zmlúv do súčasnosti

Napriek tomu, že od podpisu mierových zmlúv ubehlo už viac ako 100 rokov, niektoré z nich majú presah až do súčasnosti, nie iba do spomenutého medzivojnového obdobia. Na otázku ako je táto situácia možná, sa pokúsime odpovedať v tejto časti práce, na 2 vybraných zmluvách, ktoré tento stav ilustrujú najlepšie, a to na Trianonskej mierovej zmluve a Mierovej zmluve zo Sèvres.

5.1 Reflexia Trianonskej mierovej zmluvy

Trianonskú mierovú zmluvu uzavreli víťazné mocnosti s Uhorskom v roku 1920. Zmluva priniesla pre Uhorsko veľké straty, po vstupe Trianonskej zmluvy do platnosti, ostalo Uhorsku iba 7 miliónov obyvateľov, z predvojnového počtu takmer 21 miliónov obyvateľov Uhorskej časti Rakúsko-Uhorska. Viac ako 70% územia Uhorska prepadlo v prospech ostatných štátov v uhorskom susedstve, problémom bolo aj to, že Maďarsko stratilo prístup k moru, prístup dovtedy malo prostredníctvom chorvátskeho územia (Trianonská mierová zmluva, 1920). Problémy s akceptáciou Trianonskej zmluvy siahajú až dodnes, Maďarsko sa nikdy nezmierilo s podmienkami mieru a novým usporiadaním štátnych hraníc, už počas podpisu zmluvy trvali na nevyhnutnosti jej revízie.

Je potrebné dodať, že existenciu hraníc zakotvených v Trianonskej zmluve, potvrdila Parížska mierová zmluva z roku 1947, ktorá riešila usporiadanie po 2. svetovej vojne. Zmluva bola potrebná na to, aby vyriešila následky Mníchovskej dohody z roku 1938 a druhej viedenskej arbitráže z roku 1940, kedy Maďarsko získalo časti bývalého Uhorska. Parížska zmluva dokonca vyhlásila oba tieto akty za neplatné. Územie Maďarska tak po konci 2. svetovej vojny nadobudlo pôvodné rysy, ako tomu bolo po mierovej konferencii, kedy sa rozhodovalo o povojnovom usporiadaní Európy po 1. svetovej vojne (Mosný, 2008).

S nástupom komunistického režimu sa téma revízie Trianonu stala tabu, no po páde socialistického režimu koncom 80-tych rokov, táto téma v Maďarsku opäť naplno ožila. Revizionizmus v rôznych podobách možno vidieť dokonca v programe niektorých politických strán, akými sú napríklad Jobbik a Strana maďarskej spravodlivosti. Rovnako sa tejto téme venovalo mnoho pozornosti pri stom výročí podpisu trianonskej zmluvy, kedy sa naplno prejavili jej súčasné implikácie naprieč maďarskou spoločnosťou, s prejavom pre tejto príležitosti vystúpil samotný Viktor Orbán.

Hnutie za lepšie Maďarsko, skrátene Jobbik, je radikálna pravicová, ktorá je aktuálne treťou najsilnejšou politickou stranou v rámci Maďarska. Jobbik sa dostal do povedomia širšej európskej verejnosti po tom, ako v roku 2009 získal vo voľbách do Európskeho parlamentu takmer 15% hlasov, čo mu prinieslo 3 poslanecké mandáty. Po spomenutých voľbách do Európskeho parlamentu sa následne lídri strany vyjadrili, že budú požadovať revíziu Trianonskej zmluvy, ako aj zrušenie Benešových dekrétov. Ich cieľom bola modifikácia súčasných maďarských hraníc, kedy požadovali obnovu predvojnového stavu, teda obnovu územného rozsahu ako malo pôvodné Uhorsk o, pričom požadovali totálny zánik Slovenskej republiky (Kern, 2009).

V marci 2010 popredný predstaviteľ strany Gaudi-Nagy predostrel výrok: *„ked' to bude potrebné, v danom prípade sa prostredníctvom referenda môže uskutočniť aj úprava hraníc... na to potrebujeme aj silnú armádu.“* Na základe čoho bolo do volebného programu strany Jobbik pridané ustanovenie o dôležitosti znovuzjednotenia celého maďarského národa, ktorý bol nespravodlivo rozdelený počas 20. storočia. Program strany navrhuje zmenu zákona tak, aby všetkým ľuďom maďarskej národnosti bolo umožnené získať maďarské občianstvo a kandidovať do maďarského parlamentu. Rovnako chceli dosiahnuť zmenu hraníc a prinavrátiť starú slávu Uhorska, pomocou zvýšenia výdavkov na zbrojenie a armádu, kde chceli jej veľkosť zväčšiť dvojnásobne (Morvay, 2010).

V deň 90. výročia podpisu Trianonskej zmluvy, v roku 2010, rokoval maďarský parlament o tom, aby sa 4. jún stal oficiálnym pamätným dňom, mali si ho pripomínať predovšetkým na maďarských školách, návrh pochádzal z dielne radikálnej strany Jobbik. Predstavitelia strany považovali stav, kedy žiadna dovtedajšia vláda nevyhlásila 4. jún za pamätný deň, ako jeden z najväčších nedostatkov v rámci národného cítenia. Iniciátorom návrhu, aby rokoval parlament bol vtedajší predseda parlamentu Schmitt, ten je známy tým, že aj ako poslanec Európskeho parlamentu sa o Slovensku vyjadroval ako o Hornom Uhorsku (Felvideku) (TASR, 2010).

V lete 2020 uskutočnila Maďarská akadémia vied prieskum, ktorý sa zaoberal názormi maďarskej spoločnosti na okolnosti podpisu Trianonskej zmluvy. Na základe prieskumu až 94% respondentov označilo ustanovenia Trianonskej mierovej zmluvy za prehnané, voči maďarskému národu ich považujú za nespravodlivé. Až pätina uviedla, že zdieľa rodinné väzby v oblastiach, ktoré boli zmluvou pripojené k susedným štátom, predovšetkým na Slovensku. Takmer 80% respondentov označilo za hlavný dôvod vypracovania zmluvy

geopolitické požiadavky víťazných mocností, ako aj aspiráciu susedných krajín na expanziu, to všetko podľa nich poškodilo maďarské záujmy. Zaujímavosťou však bol fakt, že iba 43% respondentov uvidelo správne rok, kedy bola zmluva podpísaná, viac ako 50% nemalo konkrétnejšie informácie o územných stratách Maďarska (Komka/MTI, 2020). Z daného prieskumu vyplýva, že v maďarskej spoločnosti panuje mienka o trianonskej zrade, kde väčšina reprezentatívnej vzory považuje Trianon za krivdu voči maďarskému národu, no na druhej strane veľká časť z nich nedisponuje základnými informáciami ohľadom dôsledkov mierovej zmluvy.

Maďarskí politici zvyknú trianonskú zmluvu taktiež používať ako istého obetného baránka, priamejšom ak ide o získavanie hlasov vo voľbách Orbán sa usiluje o to, aby etnickí Maďari žijúci v dôsledku rozštiepenia v susedných krajinách, väčšinou v Rumunsku, na Ukrajine, na Slovensku a v Srbsku, získali oprávnenie na zisk maďarského občianstva. Pomocou zisku maďarského občianstva usilujú o to, aby aj etnickí Maďari žijúci v okolitých štátoch mohli prísť k volebným urnám v Maďarsku (Kafkadesk, 2018).

Na sté výročie podpisu zmluvy, 6. júna 2020, vystúpil s prejavom premiér Viktor Orbán, ten patrí pod vládnu stranu Fidesz. Orbán v prejave zdôraznil, že tisícročné úspešné budovanie historické Maďarska bolo ukončené sprisahaniami a bodnutím do chrbta od západných mocností. Západné mocnosti podľa Orbána znásilnili hranice strednej Európy, čím prepísali históriu celého štátu. Dokumentuje to aj jeho úryvok z predmetného prejavu: *„Nútili nás žiť medzi neobhájiteľnými hranicami, pripravili nás o naše prírodné poklady, oddelili nás od našich zdrojov a z našej krajiny spravili celok smrti. Stredná Európa bola prekreslená bez morálnych obáv, rovnako ako boli prekreslené hranice Afriky a Blízkeho východu. Nikdy nezabudneme, že to urobili.“* (Orbán, 2020).

V rámci prejavu sa Orbán nevyjadroval konkrétne k potrebe revízie zmluvy, no narážal aj na silu maďarského národa za hranicami štátu, kedy prízvukoval: *„Za posledných desať rokov sme dokázali svojim susedom, že ak sa zvýši vitalita maďarských národných fragmentov, je to dobré nielen pre nás, ale aj pre nich. Iba štát má hranice, národ nie. Toto je zákon. Niektorí to pochopili a iní nie. Tí, ktorí to ešte nepochopili, by sa mali radšej poponáhľať, pretože im dochádza čas.“* (Orbán, 2020). Svoj monumentálny prejav k stému podpisu Trianonskej zmluvy ukončil slovami: *„Môžeme dúfať, že naša generácia, štvrtá generácia po Trianone, môže splniť naše poslanie a priviesť Maďarsko až k bránam víťazstva. Ale rozhodujúci boj musí viesť generácia, ktorá nás nasleduje, piata generácia po Trianone, tí musia urobiť*

posledné kroky.“ (Orbán, 2020). Z premiérovho prejavu bolo cítiť sklamanie z udalosti, ktorá sa odohrala pred 100 rokmi, no snažil sa vyburcovať maďarský národ, aby nestratil vieru a silu pri boji o zlepšenie si svojho postavenia.

Na záver však môžeme konštatovať, že revizionizmus v akejkoľvek podobe je vysoko nepravdepodobný, keďže samotné Maďarsko a jeho susedné štáty sú členmi Európskej únie, ako aj Severoatlantickej aliancie (NATO). Zaujímavé je však sledovať aké nálady v spoločnosti môže generovať zmluva aj 100 rokov od jej podpisu, kedy na jej revízii vystavali svoj program niektoré politické subjekty. Pokiaľ sa bude naďalej Trianon prezentovať ako krivda a sprisahanie voči maďarskému národu, dovoľíme si tvrdiť, že sa tento stav v nasledujúcich desaťročiach nezmení.

5.2 Reflexia Mierovej zmluvy zo Sèvres

Druhou zmluvou, ktorá vykazuje silný presah až do súčasnosti, je práve Mierová zmluva zo Sèvres. Mierová zmluva zo Sèvres riešila povojnové usporiadanie v regióne Blízkeho východu, kde došlo k rozpadu impéria Osmanskej ríše. Na základe zmluvy štáty ako Arménsko a Hejazské kráľovstvo získali nezávislosť a medzinárodné uznanie, Irak a Palestína sa dostali pod britský mandát, Sýria a Libanon spadali pod mandát Francúzska. Niektoré časti Osmanskej ríše pripadli susedným štátom, rovnako úžiny a prístavy získali neutralitu, keďže im bol prisúdený medzinárodný status (Mierová zmluva zo Sèvres, 1920). Za najväčšiu zaujímavosť sa dá považovať, že v predmetnom období sa tejto zmluve nepripisoval taký veľký význam, no tá ma zrejme najväčšie dopady do súčasnosti, zo všetkých 5 spomínaných mierových zmlúv, ktoré Versaillský mierový systém vytvorili.

Prvým faktorom, prečo ma predmetná zmluva presah až do súčasnosti, je tajná dohoda Sykes-Picot z roku 1917. V tejto zmluve došlo k jednoznačnému rozdeleniu Blízkeho východu medzi Britániou a Francúzskom, Británia prevzala kontrolu nad Palestínou a Irakom, zatiaľ čo Francúzsko prevzalo Sýriu, Libanon, ako aj časť krajiny na juhu Anatólie. Východná a západná Anatólia boli vyhlásené za oblasti francúzskeho vplyvu, o tomto všetkom bolo rozhodnuté už počas vojny, 3 roky pred podpisom Zmluvy zo Sèvres. Zmluva zo Sèvres následne iba potvrdila rozdelenie sfér vplyvu na Blízkom východe medzi dvoma víťaznými mocnosťami (Smith, 2015). Práve aj toto rozdelenie má za následok konflikty, ktoré v tomto regióne trvajú až dodnes. Či už umelé vytvorenie hranice, ako aj rozdelenie sfér vplyvu, malo za následok veľkú destabilizáciu v oblasti Blízkeho východu.

Ďalší problém sa objavil v čase ratifikácie zmluvy, kedy osmanský vodca Ahmed Pasha plánoval ratifikovať Sèvreskú zmluvu, no v tomto čase čelil povstaniu nacionalistického vodcu Mustafu Kemala. Pashova porážka znamenala, že Kemal odmietol podpísať Sèvreskú zmluvu, keďže považoval za neprijateľné, pokiaľ išlo o podmienky, ktoré mali priamy vplyv na priestor Turecka. Tento stav došiel k tomu, že víťazné mocnosti a novovytvorené Turecko museli znovu začať rokovania o zmluve, pričom rokovania vyvrcholili v roku 1923, podpisom Lausanskej zmluvy. Lausanská zmluva oficiálne nahradila Zmluvu zo Sèvres, kedy došlo k prinavráteniu rozsiahlych území Anatólie a Trácie pod Turecko. Revidujúca zmluva potvrdila hranice novovzniknutého Turecka, ako aj jeho suverenitu, zmluva potvrdila všetky ostatné hranice štátov Blízkeho východu (Smith, 2015). Problémom Lausanskej zmluvy bol fakt, že upravila iba hranice Turecka, neriešila otázku hraníc ostatných štátov, ktorých hranice boli stanovené v pakte Sykes-Picot a následne potvrdené Zmluvou zo Sèvres.

V regióne Blízkeho východu prebehlo ohraničenie území bez predchádzajúcich konzultácií s jednotlivými národmi, naproti čomu vytyčovanie hraníc v priestore Európy prebiehalo zväčša na základe národnostných princípov. Sebaurčenie prostredníctvom národnej suverenity, tak prebiehalo v praxi iba pri európskych štátoch, zatiaľ čo pri štátoch oblasti Blízkeho východu bolo sebaurčenie chápané prostredníctvom rozdelenia vplyvu. Výsledkom takéhoto prístupu k sebaurčeniu, tak bola neudržateľná rozmanitosť v regiónoch postihnutých vojnou, ktorá pokračuje až do dnešnej doby. Súčasná situácia naznačuje fakt, že legitimita štátnej príslušnosti sa rôzni z pohľadu jednotlivých národov, čo spôsobuje napätie a destabilizáciu (Radpey, 2020).

Presah zmluvy možno vidieť aj pri tom, kedy tureckí nacionalisti operujú s témou ohľadom Sèvresu, ako tomu je u maďarských nacionalistov pri Trianone, kedy ho aj oni považujú za zradu a krivdu voči tureckému ľudu. Konštatovať to môžeme na základe emotívneho prejavu tureckého prezidenta Erdogana z roku 2016, kde vyrukoval s tvrdením, že súčasný svetový poriadok môže prinúť Turecko čeliť hroznám, ako tomu bolo práve pri Zmluve zo Sèvres. „*V tejto kritickej dobe, keď existujú pokusy o reštrukturalizáciu sveta a nášho regiónu, ak prestaneme, ocitneme sa pred podmienkami, ako tomu bolo pri Zmluve zo Sèvres*“ uviedol Erdogan, ktorého prejav bol zameraný na apelovanie a posilnenie jeho nacionalistickej základne (Erdogan, 2016).

V rámci prejavu Erdogan využil tiež príležitosť odvolať sa na straty, ktoré utrpelo Turecko po Lausanskej zmluve, tá uznala Tureckú republiku ako nástupcu Osmanskej ríše, kedy došlo k

stanoveniu súčasných regionálnych hraníc pre väčšinu Turecka. „*Sme národ, ktorý stále žije so smútkom z toho, čo sme stratili v Lausanne. Úprimne povedané, Turecko prechádza najväčším bojom od vojny za nezávislosť. Toto je boj o zachovanie jediného národa, jednej vlasti a jedného štátu.*” Erdogan týmto výrokom narážal na situáciu, kedy by rád videl predĺženie hraníc Turecka tak, aby mu boli vrátene odobrané regióny, ktoré pripadli Grécku, Iraku, ako aj Sýrii (Erdogan, 2016).

Za jeden zo svojich najväčších národných úspechov, považujú Zmluvu zo Sèvres Arméni, keďže im zaručila vytvorenie nezávislého štátu. Arménsky ľud privítal zmluvu s nadšením, keďže priaznivo vyriešila otázku ich sebaurčenia. Po genocíde spáchanej na ich ľuďoch počas 1. svetovej vojny, sa Arméni dočkali slobody, zjednotenie arménskej civilizácie dodnes považujú veľký úspech, ktorý pomohol arménskemu národu a štátu k rozvoju (Horizonweekly, 2020).

Dozaista najväčším fenoménom Zmluvy zo Sèvres, ktorý ma presah do súčasnosti, je otázka vytvorenia samostatného štátu pre kurdský národ. Kurdi boli uznaní za spoločensko-politický národ na konci prvej svetovej vojny, keď sebaurčenie ešte nebolo kodifikované do zákonom definovaného rámca. Kurdska nezávislosť by však mala negatívny vplyv na politické a hospodárske záujmy spojencov, a preto Spoločnosť národov opustila svoju podporu kurdskej nezávislosti (Radpey, 2020). Hoci o hraniciach možného Kurdistanu sa pôvodne rokovalo, no nacionalistickí Kurdi rokovania prerušili, pretože návrhy na vytvorenie ich štátu nezahŕňali región nazývaný Van, ktorý oni pokladali za mimoriadne dôležitý, čo sa v budúcnosti ukázalo ako veľký problém (Danforth, 2015).

Namiesto zriadenia vlastného štátu boli Kurdi rozdelení na menšiny v Iráne, Iraku, Sýrii a Turecku, Kurdi sú dnes najväčším národom bez štátnej príslušnosti na svete. Možný Kurdistan bol teda efektívne rozdelený a bez súhlasu kurdskeho ľudu bola na nich uvalená zvrchovanosť nových národných štátov, ktoré sú spomenuté vyššie. Historicko-právne záznamy o Kurdoch naznačujú, že ukončenie britskej vlády zo Sèvreskej zmluvy sa ukázalo ako rozhodujúce pri rozdelení Kurdov do ostatných štátov. Kurdska štátnosť bola nakoniec obetovaná, zatiaľ čo národná zvrchovanosť sa považovala za vhodnú pre Európu, spojenecké mocnosti rozhodovali o osude národov na Blízkom východe, na základe ich vlastných mocenských záujmov (Radpey, 2020). Tento problém sa skončil stavom, kedy Kurdov žijúcich v Turecku, turecká vláda považuje za Turkov, rovnaká situácia je aj v Iraku,

kde Kurdom nepriznávajú žiadne práva, ani autonómne postavenie, považujú ich za Iračanov (Danforth, 2015).

V súčasnosti Kurdi denne čelia tvrdému prenasledovaniu vo viacerých štátoch, pričom sa snažia domáhať práva národa na sebaurčenie a vytvoriť nový štát, no zatiaľ sú v tomto smere neúspešní, pretože nemajú dostatočnú vnútornú a medzinárodnú podporu (Danforth, 2015). Práve na základe tohto možno indikovať, že nevytvorenie nezávislého Kurdistanu je jednou z najhorších chýb post-osmanského medzinárodného systému, keďže si tento stav vynútil strašné ľudské náklady v krajinách destabilizovaných chaotickou situáciou, po novom povojnovom usporiadaní. Vyriešenie kurdskej otázky by sa malo stať prioritou, vytvorenie štátu Kurdistan možno považovať za hlavný príspevok k dosiahnutiu mieru a stability na Blízkom východe (Kareem, 2020). Otázku Kurdov a ich nezávislého štátu sa tak nepodarilo vyriešiť ani 100 rokov od podpisu Zmluvy zo Sèvres, čo ukazuje jej presah a dôležitosť aj v súčasnej dobe.

Rovnako ako pri Trianonskej mierovej zmluve, je aj tuto nepravdepodobné, že sa nastolený stav v budúcnosti zmení. Hoci napätie na Blízkom východe pretrváva, nie je možné pozorovať ochotu meniť nastolené pomery, kde by k zmene museli prispieť kľúčoví aktéri regiónu. Mocenské požiadavky Turecka odznievajú iba na národnej úrovni, iba ťažko v nich hľadať širšie medzinárodnoprávne súvislosti. Vytvorenie štátu Kurdistan je iba v nedohľadne, keďže ani samotný Kurdi nie sú v tejto otázke jednotní, čo iba sťažuje ich pozíciu pri otázke zjednotenia.

Aj pri presahu zmlúv do súčasnosti, možno aplikovať kľúčové teórie diplomovej práce, a to realizmus a idealizmus. Trianonská mierová zmluva ukázala fakt, kedy sa v priestore Európy uplatňovalo právo národného sebaurčenia, pomery sa určovali na základe národnej príslušnosti, čím sa mal zaistiť dlhodobý mier. Idealistický koncept tak určoval hranice nových štátov na základe národného princípu, do popredia sa dostávali požiadavky utláčaných európskych národov, nie jednotlivých víťazných mocností. Pri nastavovaní idealistického konceptu však prevládli realistické záujmy víťazných mocností, predovšetkým Veľkej Británie a Francúzska, kedy sa nebral ohľad na národný záujem, išlo skôr o rozdelenie sfér vplyvu. Práve pri Zmluve zo Sèvres sa ukázali nedostatky mierovej konferencie, kde si pod záštitou nastavenia mierového konceptu niektoré víťazné mocnosti presadzovali svoje mocenské realistické záujmy.

V tejto kapitole sa nám podarilo verifikovať aj 3. hypotézu o reflexii zmlúv, ako aj zodpovedať na otázku, ako je možné, že dopady niektorých mierových zmlúv, trvajú aj 100 rokov od ich prijatia. Ukázalo sa, že Trianonská zmluva a Zmluva zo Sèvres, majú silný presah až do súčasnosti, v dotknutých regiónoch spôsobili značnú nestabilitu, ktorú možno pozorovať aj v súčasnosti. Implikácie plynúce z týchto zmlúv, trvajú v predmetných regiónoch aj viac ako 100 rokov od ich podpisu a zrejme budeme svedkami tohto fenoménu aj do budúcnosti.

6. Záver

Primárnym cieľom Parížskej mierovej konferencie, ktorá sa konala na zámku Versailles po konci prvej svetovej vojny, bolo zaistenie a udržanie dlhodobého mieru naprieč všetkými kontinentmi. V rámci spracovania diplomovej práce bola pozornosť sústredená na odkaz a reflexiu predmetnej mierovej konferencie, pričom táto problematika bola prepojená s teóriami realizmu a idealizmu, ako aj s prvou veľkou debatou. Práca mala poukázať na fakt, ako sa dajú spomenuté teórie aplikovať v rámci medzivojnového obdobia, ako aj na priamy súvis prvej veľkej debaty a povojnového usporiadania sveta. Pozornosť bola zameraná aj na implikácie vybraných mierových zmlúv do súčasnosti, kde možno vidieť účinky zmlúv, aj viac ako 100 rokov od ich podpisu.

Teoretický základ práce bol vystavaný na elementárnych teóriách medzinárodných vzťahov, akými sú realizmus a idealizmus. Idealizmus bol vymedzený ako koncepcia, ktorá stavia na učení možnosti dosiahnutia trvalého mieru a spolupráce medzi štátnymi aktérmi. Jeden z hlavných myšlienkových idealistických prúdov sa opieral o vznik nadnárodnej inštitúcie, ktorá by garanciou dosiahnutia dlhodobého mieru. Realizmus bol zadaný ako pohľad na medzinárodnú politickú scénu, ktorý zdôrazňuje jej neustálu konkurenčnú a konfliktnú povahu. Zástancovia realizmu považujú za hlavných aktérov na medzinárodnej scéne štáty, ktoré sa zaoberajú svojou vlastnou bezpečnosťou, konajú pri sledovaní svojich vlastných národných záujmov, pričom kladú dôraz na neustály boj o moc. Na základe odlišného nazerania oboch teórií na usporiadanie sveta a fungovania medzinárodnej politiky, ich konflikt vyústil až do prvej veľkej debaty v rámci medzinárodných vzťahov, kde proti sebe stáli zástancovia týchto dvoch smerov.

Parížska mierová konferencia predstavila základ pre nové povojnové usporiadanie politickej mapy sveta, na konferencii sa zrodili rozhodnutia o osude porazených štátov, kedy boli presadené nároky víťazných mocností. Primárnym cieľom konferencie bolo vytýčenie nových hraníc a polozenie základov nového medzinárodného poriadku, po prvom ozbrojenom konflikte s globálnym dosahom. Už pri vyjednávaniach o povojnovom usporiadaní sveta sa ukázali rozdielne predstavy zástupcov víťazných mocností, keďže Wilsonove idealistické predstavy narazili v istej časti na odpor predstaviteľov Veľkej Británie a Francúzska. Štáty Európy neboli podľa kontinentálnych mocností pripravené na plné prevzatie idealistického plánu, zakotveného v 14 bodoch prezidenta Wilsona. Rokovania tak boli veľmi zdĺhavé

a zložité, keďže všetky podstatné rozhodnutie podliehali zásade jednomyselnosti, čo viedlo účastníkov k nutnosti realizovať mnoho kompromisov.

Výsledkom konferencie bolo dojednanie 5 základných mierových zmlúv, konkrétne Versaillskej mierovej zmluvy, Saintgermainskej mierovej zmluvy, Trianonskej mierovej zmluvy, Neuillyskej mierovej zmluvy, ako aj Mierovej zmluvy zo Sèvres, tie predstavovali základ pre povojnové usporiadanie, to dostalo názov Versaillský mierový systém. V týchto zmluvách boli kodifikované požiadavky víťazných veľmocí, ktoré mali za cieľ normalizovať vzťahy, na základe vtedajšieho stavu celkových hospodárskych, finančných a vojenských prostriedkov. Týmto aktom sa prekreslila politická mapu sveta, nové vytyčovanie hraníc sa dotklo predovšetkým priestoru strednej a východnej Európy, ako aj Blízkeho východu. V zmluvách boli vyčíslené masívne reparácie, znižoval sa počet členov armády, porazené štáty mali zákaz kooperácie, prišli o časti svojich území, dôležitým prvkom bolo aj ustanovenie medzinárodného dohľadu nad ich vykonávaním. Všetky zmluvy predstavovali istý kompromis medzi idealistickými a realistickými požiadavkami, pretože mocnosti nezdíľali jednotný postoj pri problematike potrestania porazených štátov.

Idealistické predstavy prezentované počas mierovej konferencie vyústili až do vzniku Spoločnosti národov, ako orgánu, ktorý mal zastrešovať garanciu mieru, založenú na princípoch kolektívnej bezpečnosti. Zavedenie systému kolektívnej bezpečnosti malo byť kľúčom k ukončeniu nerovnomerného rozloženia síl, rovnako malo dôjsť k ukončeniu vojen a presadzovaniu násilia, ako aj k ukončeniu neustálych medzištátnych bojov o zisk čo najväčšieho vplyvu. Zmena na úrovni medzinárodnej politiky súvisela predovšetkým so zavedením garancie, tá hovorila o nezasahovaní do územnej integrity jednotlivých štátov, čo malo priniesť vytúžený dlhotrvajúci mier. Pakt Spoločnosti národov, ako jej zakladajúci dokument, bol prijatý spoločne s Versaillskou mierovou zmluvou, v Pakte boli zadané primárne ciele, ktoré mali dopomôcť k dlhotrvajúcemu mieru. Členmi Spoločnosti národov sa pri jej zrode nemohli stať porazené štáty, do Spoločnosti národov nevstúpili ani USA ako jej hlavný iniciátori, čo mnohí dodnes považujú za jej najväčšie nedostatky.

Počas medzivojnového obdobia sa však začalo ukazovať, že idealistický koncept bude iba veľmi ťažko udržateľný, keďže si štáty začali uplatňovať svoje vlastné mocenské záujmy. Na základe toho boli zvolané ďalšie konferencie, tie sa konali v Spa, Paríži, Londýne, Janove, Washingtone a Locarne, ich cieľom bolo mierne upraviť, prípadne potvrdiť nastolené pomery tak, aby koncepcia Versaillského mierového systému vydržala čo najdlhšie. Dohľad nad

vykonávať ustanovení zo zmlúv, prijatých na konferenciách, mala vykonávať Spoločnosť národov, avšak to sa ukázalo ako nerealizovateľné. Hoci jednotlivé zmluvy boli podpísané všetkými účastníkmi, nebolo možné vyvodit' žiadne dôsledky, ak ich ustanovenia neboli dodržané nedodržovali. Spoločnosť národov nedokázala zabezpečiť vynútitel'nosť ustanovení zmlúv, čo ukázalo zlyhanie teórie idealizmu, keďže nebolo možné zabrániť realistickým expanzívnym snahám jednotlivých štátov. Štáty aj napriek akceptácii podmienok zmlúv ignorovali ich ustanovenia, prioritou sa stávajú boj o moc.

Realistické zmýšľanie štátov dokumentuje aj mnoho konfliktov, ktoré sa odohrali počas medzivojnového obdobia, ku ktorým dochádzalo aj napriek existencii Spoločnosti národov. Medzinárodné spoločenstvo nedokázalo zareagovať na incident medzi Japonskom a Čínou, kedy Japonci obsadili čínsky Mukden. Taliansko zrealizovalo inváziu do Habešu, na čo Spoločnosť národov reagovala uvalením ekonomických sankcií, ktoré sa v konečnom dôsledku ukázali ako neúčinné. Územia Československa sa dotkli Viedenská arbitráž a Mníchovská dohoda, na čo sa členovia Spoločnosti národov prizerali bez akejkoľvek odozvy. Idealistická perspektíva nedokázala zabrániť rozvoju realistických tendencií naprieč viacerými štátmi, čo dokumentujú rozobraté medzivojnové konflikty, nastolený systém kolektívnej bezpečnosti sa preukázal ako dlhodobo neudržateľný. Hoci sa štáty zaviazali dodržiavať mierové princípy a potrestať agresorov, v praxi k tomu takmer vôbec nedochádzalo.

Najzávažnejším problémom počas medzivojnového obdobia, sa však ukázal byť mocenský vzostup Nemecka. Nemecko začalo nebezpečne mocensky rásť po nástupe Adolfa Hitlera, keď v roku 1933 nastúpil na post kancelára. Za zlomový bod sa zvykne považovať okupácia Porýnia, kedy mal samotný Hitler v pláne otestovať reakciu ostatných štátov a Spoločnosti národov. Reakcia Spoločnosti národov a jej členských štátom pri okupácii priestoru Porýnia, iba dokumentovala opätovné zlyhanie idealistického systému kolektívnej bezpečnosti. Dôvodom zlyhania bola opät' veľmi pomalá reakcia, ako aj neschopnosť prijať a presadiť potrebné opatrenia, čo v konečnom dôsledku nijako nepotrestalo agresorov. Nemecká agresia vyústila 1. septembra 1939, kedy prebehla nemecká invázia do Poľska, čo sa pokladá za začiatok 2. svetovej vojny. Versaillský mierový systém tak nevydržal ani po dobu 20 rokov, zlyhala aj idealistická predstava kolektívnej bezpečnosti, keďže došlo k rozpútaniu ďalšieho celosvetového ozbrojeného konfliktu. Do popredia fungovania medzinárodnej politiky sa opät' dostal anarchický stav, kedy správanie štátov neobmedzovala žiadna nadnárodná autorita.

Dôvodom zlyhania idealistickej perspektívy dlhodobého mieru, ako aj konceptu kolektívnej bezpečnosti bolo viacero. Štáty sa aj naďalej správali ako politické subjekty, ktoré priority sledovali svoje mocenské záujmy, k čomu neváhali využívať svoju vojenskú silu. Štáty ignorovali ustanovenia, ktoré im plynuli z mierových zmlúv, záverov jednotlivých vyššie spomenutých konferencií, ako aj Paktu Spoločnosti národov, sústredili sa na svoje ciele, bez ohľadu na to k čomu sa zaviazali. Uplatňovanie zásad kolektívnej bezpečnosti si štáty vysvetlili po svojom, keďže sa ukázalo ich realistické zmýšľanie, či už pri rôznych vyššie spomenutých konfliktoch, ako aj pri politike nezasahovania, tú uplatňovali predovšetkým Veľká Británia a Francúzsko. Počas medzivojnového obdobia sa uplatňovala realistická premisa, ktorá hovorila o všeobecnej akceptácii moci štátov, tú nedokázal obmedziť žiaden medzinárodný orgán, ani obdobné idealistické predstavy. Prvá veľká debata sa tak naklonila na stranu realistov, keďže zlyhanie idealistických princípov sa považuje za jednu z príčin druhej svetovej vojny, čo iba opäť dokumentuje zlyhanie tejto teórie v praxi na plnej čiare, čím možno hovoriť o víťazstve teórie realizmu. Realizmus ako teória medzinárodných vzťahov dominovala naďalej naprieč 20. storočím, keďže štáty prežívali v anarchickom prostredí.

Niektoré z mierových zmlúv vykazujú aj silné implikácie do súčasnosti, viac ako 100 rokov od ich podpisu, my sme si na ilustráciu tejto situácie zvolili Trianonskú mierovú zmluvu a Mierovú zmluvu zo Sèvres. Trianon považuje aj dnes mnoho Maďarov za krivdu, ktorá bola spáchaná na ich národe, pričom táto téma rezonuje naprieč maďarskou spoločnosťou dodnes. Populistické a extrémistické pravicové politické strany si dokonca dali do svojich programov požiadavku na revíziu Trianonskej mierovej zmluvy, kedy požadujú prinavrátenie stratených území a znovuzrodenie Veľkého Maďarska. V poslednom období sa však tejto problematike venovala väčšia pozornosť pri stom výročí podpisu zmluvy, kedy s prejavom vystúpil premiér Orbán, ten označil Trianon za najväčšie sprisahanie voči Maďarsku v moderných dejinách. Hoci je revízia zmluvy vysoko nepravdepodobná, povedomie o krivde a sprisahaní rezonuje naprieč maďarskou spoločnosťou, v najbližšom období nemožno očakávať zmenu.

O niečo komplikovanejšie je to s presahom do súčasnosti pri Zmluve zo Sèvres, keďže tá prispela k destabilizácii Blízkeho východu. Víťazné mocnosti zjavne podcenili situáciu v regióne, keďže nepostupovali podľa národného sebaurčenia ako tomu bolo v Európe, ale hľadeli na svoje vlastné mocenské záujmy. Hranice štátov boli umelo vytvorené ešte v roku 1917, pričom sa ďalej menili iba vo veľmi malom meradle, čo destabilizovalo Blízky východ až dodnes. Ukázala sa aj túžba časti tureckého národa po návrate k úspechom Osmanskej ríše,

predovšetkým v podobe návrtu teritória. Najväčšiu implikáciu predstavuje situácia Kurdov, kedy nedošlo k vytvoreniu samostatného Kurdistanu, v súčasnosti márne bojujú o sebaurčenie a zisk nezávislého štátu.

Záverom práce tak možno konštatovať, že Versaillský mierový systém takmer v žiadnom bode nesplnil požadované vytýčené ciele a očakávania. Povojnové usporiadanie sveta prinieslo iba ďalšie konflikty, minulo sa svojmu pôvodnému účinku, kedy bolo cieľom zaistiť dlhodobý mier, prostredníctvom systému kolektívnej bezpečnosti. Idealistický koncept usporiadania medzinárodnej politiky naplno zlyhal, keďže štáty neboli ochotné upustiť od svojich realistických požiadaviek, čo viedlo k zvyšovaniu napätia, ako aj k ďalším konfliktom. Konflikt teórií idealizmu a realizmu vyústil na základe nefunkčnosti nastavenia povojnového usporiadania, keďže idealistická teória sa ukázala v praxi ako neudržateľná, štáty sa spoliehali sami na seba, nie na medzinárodné spoločenstvo. Po zlyhaní idealistickej koncepcie bolo možné pozorovať reflexiu mierových zmlúv do súčasnosti, keďže ich účinky možno pozorovať aj dnes, čo ukazuje nedostatky, ktoré so sebou Versaillský mierový systém priniesol.

Summary

The aim of the diploma thesis was to provide a legacy of Versailles and a reflection of a peace conference in the 20th century. The aim was also to provide an overview of the implications and transcendence of selected peace treaties to the present. The theories of realism and idealism were the key points to achieving the goal, which will be followed by the first major debate in international relations. Research was based on the requirements and ideas of the representatives of individual theoretical directions, which were followed up with the analysis of individual contracts, with the connection of key theories.

Realism considers states to be the main players on the international stage, which deal with their own security, act in the pursuit of their own national interests and fight for power among themselves. Idealism was based on the belief in the possibility of achieving lasting peace and cooperation between actors in the field of international relations. One of the main ideas of idealism was based on the creation of a supranational institution that would guarantee peace and the development of cooperation. The first great debate pitted the proponents of these two theories against each other, as the two camps had different views on the organization of the world order.

The last chapter of the First World War was the Peace Conference, convened in Versailles, Paris, in 1919. The conference was to bring decisions about the fate of the defeated states on the one hand, on the demands and expectations of the victorious powers on the other. Much attention was also paid to the demarcation of new state borders, which caused a redrawing of the political map of the world. In the hands of the conference participants, there was a power that was able to rewrite the world map and lay new foundations for the international order, after an armed conflict of massive proportions.

The original goal of the Versailles system was to prevent a repeat of the global military conflict. The outbreak of World War II shows that the system had serious shortcomings. The dysfunction of the League of Nations as the main guarantor of peace has proved its worth. The idealistic concession of world order has completely failed, the system has not been able to maintain peaceful principles. States continued to enforce their own realistic demands, which only resulted in further contradictions and anarchic arrangements. In the first debate, the theory of realism won out, the theory of idealism failed.

Although more than 100 years have passed since the signing of the peace treaties, some of them date back to the present day, the Treaty of Trianon and the Treaty of Sevres. The Trianon Peace Treaty is dominated by demands for its revision, the return of territory and the renewal of Great Hungary. The Treaty of Sevres destabilized the situation in the Middle East, brought a chaotic demarcation of the borders, which causes conflicts to the present.

Zoznam literatúry

Zmluvy, dohody, archívy

14 bodov prezidenta Wilsona. [online]. Dostupné na internete: <<https://tuul.sk/wp-content/uploads/2014/09/program.pdf>>.

Neuillská mierová zmluva. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.dipublico.org/1009/treaty-of-neuilly-and-protocol-the-united-states-of-america-the-british-empire-france-italy-and-japan/>>.

Mníchovská dohoda. [online]. Dostupné na internete: <https://sk.wikisource.org/wiki/Mn%C3%ADchovsk%C3%A1_dohoda>.

Saintgermainská mierová zmluva. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.dipublico.org/100758/treaty-of-st-germain-treaty-of-peace-between-the-allied-and-associated-powers-and-austria/>>.

The Covenant of the League of Nations. [online]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp>.

Versaillská mierová zmluva. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/m-ust000002-0043.pdf>>.

Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938. [online]. Dostupné na internete: <https://sk.wikisource.org/wiki/Viedensk%C3%A1_arbitr%C3%A1%C5%BE_z_2._novembra_1938>.

Trianonská mierová zmluva. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.dipublico.org/100759/treaty-of-trianon-treaty-of-peace-between-the-allied-and-associated-powers-and-hungary/>>.

Zmluva zo Sevres. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.dipublico.org/100760/the-treaty-of-sevres-1920-the-treaty-of-peace-between-the-allied-and-associated-powers-and-turkey-signed-at-sevres-august-10-1920/>>.

Office of the Historian. *The League of Nations, 1920.* [online]. Dostupné na internete: <<https://history.state.gov/milestones/1914-1920/league>>.

US Department of State Archive. *The Washington Naval Conference, 1921-1922*. [online]. Dostupné na internete: <<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/id/88313.htm>>.

Verejné reči, tlač

Prime Minister Viktor Orbán's commemoration speech. [online]. Dostupné na internete: <<http://abouthungary.hu/speeches-and-remarks/primeminister-viktor-orbans-commemoration-speech-trianon/>>.

Orban provokes neighbours with historical map of Hungary. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.euronews.com/2020/05/08/viktor-orban-provokes-neighbours-with-historical-map-of-hungary-the-cube>>.

Erdogan Dears Treaty of Sevres Conditions. [online]. Dostupné na internete: <<https://anca.org/erdogan-fears-treaty-of-sevres-conditions/>>.

KAFKADESK. 2018. *Hungary: Why is the Trianon Treaty so controversial?*. [online]. Dostupné na internete: <<https://kafkadesk.org/2018/12/05/hungary-why-is-the-trianon-treaty-so-controversial/>>.

HORIZONWEEKLY. 2020. *100 years on, the Treaty of Sèvres remains an important document for just solution to the Armenian Cause*. [online]. Dostupné na internete: <<https://horizonweekly.ca/en/100-years-on-the-treaty-of-sevres-remains-an-important-document-for-just-solution-to-the-armenian-cause-president-sarkissian/>>.

Edície dokumentov

BUTLER, R – BURY, J. P. T. *Documents on British Foreign Policy 1919-1939*, Series I, Vol. VII: The first Conference of London 1920, London: HMSO, 1958.

JAMES, H. *Italian Foreign Policy in the Interwar Period, 1918–1940*. (Praeger Studies of Foreign Policies of the Great Powers.) Westport, Conn.: Praeger. 1997. Pp. xx, 246.

NISH, I. *Japanese Foreign Policy in the Interwar Period*. (Praeger Studies of Foreign Policies of the Great Powers.) Westport, Conn.: Praeger. 2002. Pp. x, 212.

MEDLICOTT, N. W - DAKIN, D – LAMBERT, M. E. *Documents on British Foreign Policy 1919-1939*. Series Ia, Vol. I: The Aftermath of Locarno 1925-1926, London: HMSO, 1966.

MEDLICOTT, N. W - DAKIN, D. *Documents on British Foreign Policy 1919- 1939*, Series I, Vol. XXVI.: German Reparations and Allied Military Control 1925, London: HMSO, 1984.

Odborná literatúra

ANGELL, N. 2010. *The Great Illusion*. New York: Comico, Inc, 2010. 396 s. ISBN 369-978-1-6164-0256-3.

ANTALÓGIA. 2007. *Kronika 20. storočia*. Bratislava: Fortuna Libri, 2007. 411 s. ISBN 978-80-89144-80-8.

BULLOCK, A. 1995. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Copyright, 1995, 941 s. ISBN 80-85831-51-1.

CARR, E. H., 2001. *The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: An Introduction to Study International Relations*, New York: Palgrave, 2001. 233 s. ISBN 978-1-349-95076-8.

DEJMEK, J. 2011. *Zrod nové Evropy*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2011. 518 s. ISBN 978-88-8492-741-5.

DRULÁK, P. 2003. *Teorie medzinárodných vzťahů*. Praha: Portál, 2003. 224 s. ISBN 80-7178-725-6.

DRULÁK, P – KRATOCHVÍL, P. 2009. *Encyklopedie medzinárodných vzťahů*. Praha: Portál, 2009. 368 s. ISBN 978-80-736-7469-4.

EUBANK, K. 2004. *The Origins of World War II*. Hoboken : Wiley - Blackwell, 196 s. ISBN 978-08822952284.

GRIFFITHS, M. 1995. *Realism, Idealism & International Politics*. London: Psychology Press, 1995. 206 s. ISBN 0-415-06971-8.

HÁJEK, M. a kol. 1990 : *Svět a Československo ve 20. století*. Praha: Horizont, 1990. 182 s. ISBN 80-7012-040-1.

HEIDEKING, J, - MAUCH, CH. 2012. *Dějiny USA*. Praha : Grada Publishing, 2012, 464 s. ISBN 978-80-247-2894-0.

HENIG, R. 2010. *The League of Nations (Makers of the Modern World)*. London : Haus Publishing, 2010. 224 s. ISBN 978-1905791750.

HOBBS, T. 2010. *Leviathan*. Praha: OIKOYMENH, 2010. 513 s. ISBN 9788072981069.

JEŽOVÁ, D. 2015. *Vybrané aspekty medzinárodných vzťahov*. Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2015. 147 s. ISBN 978-80-7160-354-2.

KALNÝ, S. 2001. *Americkí prezidenti: životopisy desiatich najvýznamnejších prezidentov USA*. Bratislava : Luna, 2001, 159 s. ISBN 80-967848-4-6.

KANT. I. 1996. *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. 90 s. ISBN 80711512977.

KISSINGER, H. 1999. *Umění diplomacie: od Richelieua k pádu Berlínské zdi*. Praha : Prostor, 1999, 952 s. ISBN 80-7260-025-7.

KREJČÍ, O. 2010. *Mezinárodní politika 4.vydanie*. Praha: Ekopress, 2010. 751 s. ISBN 978-80-86929-60-6.

KREJČÍ, O. 2009. *Zahraniční politika USA: ideje, doktríny, stratégie*. Praha : Professional Publishing, 2009, 429 s. ISBN 978-80-7431-003-4.

KRSKOVÁ, A. 1997. *Kapitoly z dejín európskeho politického a právneho myslenia*. Bratislava: Vydavateľské oddelenie právnickej fakulty, 1997. 312 s. ISBN 80-7160-022-9.

NÁLEVKA, V. 2007. *Světová politika ve 20. století I*. Praha: Aleš Skřivan, 2007. 272 s. ISBN 80-902261-4-0.

MILLER, J. 1986. *Norman Angell and the futility of war*. New York: Springer, 1986. 167 s. ISBN 978-13-4907-523-2.

MOSNÝ, P. – HUBENÁK, L. 2008. *Dejiny štátu a práva na Slovensku*. Košice: Aprilla, 2008. 376 s. ISBN 9778-80-89346-02-8.

MORGENTHAU, H. J., 1948. *Scientific Man Versus Power Politics*, Chicago: University of Chicago Press.

PROKŠ, P. 2016. *Vítězové & poražení. Střední Evropa v politických plánech velmocí za Velké války a na mírové konferenci v Paříži (1914-1918/1919-1920)*. Praha : Naše vojsko, 2016, 274 s. ISBN 978-80-2061-610-4.

ŠKUICOVÁ, B. 2016. *Funkcia Spoločnosti národov, jej možnosti a limity vo versailskom systéme v medzivojnovom období*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave. 69 s.

STEPHEN, J. L. 2015. *Európske diktatúry 1918-1945*. Bratislava: Kalligram, 2015. 456 s. ISBN 978-80-8101-881-7.

Taylor, A. J. P.: *The Origins of the Second World War*. New York 1961. (1st edition).

WAISOVÁ, Š. 2009. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Praha: Aleš Čeněk, 2009. 248 s. ISBN 978-80-7380-177-9.

WALTZ, K. *Theory of International Politics*. Berkely: University of California, 1979. 250 s. ISBN 0075548526.

WERNER, M. 2014. *Adolf Hitler*. Praha: Grada Publishing, 2014. 400 s. ISBN 978-80-247-4654-8.

ZIMMERN, A. E. 1929. *The prospects of democracy and other essays*. New York: Freeport, 1929, 375 s., ISBN 08-3691-017-6.

Elektronické zdroje

BARBU, A. 2020. *From Realism to Neoclassical Realism, From Machiavelli to Morgenthau and Rose*. [online]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/344258663_From_Realism_to_Neoclassical_Realism_From_Machiavelli_to_Morgenthau_and_Rose>.

BENNEYWORTH, J. 2011. *The 'Great Debates' in international relations theory*. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.e-ir.info/2011/05/20/the-%E2%80%99great-debates%E2%80%99-in-international-relations-theory/>>.

DANFORTH, N. 2015. *Forget Sykes-Picot. It's the Treaty of Sèvres That Explains the Modern Middle East*. Dostupné na internete: <<https://foreignpolicy.com/2015/08/10/sykes-picot-treaty-of-sevres-modern-turkey-middle-east-borders-turkey/>>.

DRÁBIK, J. 2018. *ANSCHLUSS 1938*. In *Historická revue*. [online]. Dostupné na internete: <http://www.historickarevue.com/clanok/anschluss_1938>.

DRÁBIK, J. 2018. *Prečo nás Briti v Mnichove zradili?* [online]. Dostupné na internete: <<https://historyweb.dennikn.sk/clanky/detail/preco-nas-briti-v-mnichove-zradili>>.

ELORANTA, J. 2005. *Why did the League of nation failed?* [online]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/225876065_Why_did_the_League_of_Nations_fail>.

GOLDBERG, H. 2021. *Rapallo, Treaty of*. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.encyclopedia.com/history/modern-europe/treaties-and-alliances/treaty-rapallo>>.

HASLINGER, P. 2016. *Treaty of Saint-Germain*. In *International Encyclopedia of First World War*. [online]. Dostupné na internete: <https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/saint-germain_treaty_of>.

HUSENICOVÁ, L. 2017. *Idealizmus ako integrálna súčasť liberálnej teórie medzinárodných vzťahov*. In *Politické vedy*. ISSN 1335 – 2741. Dostupné z: <http://www.politickevedy.fpvmmv.umb.sk/archiv-vydani/2017/3-2017/>.

CHEN, C. 2007. *Mukden Incident*. [online]. Dostupné na internete: <https://ww2db.com/battle_spec.php?battle_id=18>.

JEŘÁBKOVÁ, Z. 2010. *Obsazení Porúří v roce 1923 a jeho hospodářsky význam pro Německo a Velkou Británii*. [online]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/272765139_Obsazeni_Poruri_v_roce_1923_a_jeho_hospodarsky_vyznam_pro_Nemecko_a_Velkou_Britanii_Occupation_of_the_Ruhrland_in_1923_and_its_economic_significance_for_Germany_and_Great_Britain>.

JONES, C. 2012. *E. H. Carr: Ambivalent realist*. [online]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/297696612_E_H_Carr_Ambivalent_realist>.

KAREEM, M. 2020. *Sèvres Centennial: Prospect for an Independent Kurdistan*. [online]. Dostupné na internete: <<https://blogs.lse.ac.uk/mec/2020/08/28/sevres-centennial-prospects-for-an-independent-kurdistan/>>.

KERN, M. 2009. *Jobbik chce zrušiť Trianon aj Benešove dekréty*. [online]. Dostupné na internete: <<https://svet.sme.sk/c/4889016/jobbik-chce-zrusit-trianon-aj-benesove-dekrety.html>>.

KOMKA/MTI. 2020. Survey: Vast Majority of Hungarians Believe Trianon Treaty was Unjust Excessive. [online]. Dostupné na internete: <<https://hungarytoday.hu/survey-majority-hungarians-trianon-treaty-unjust-excessive/>>.

KOVÁČ, D. *Svet musí byť bez vojen*. [online]. Dostupné na internete: <<http://www.historiarevue.sk/historia-2001-06/nato/wilson.htm>>.

KORAB-KARPOWICZ, J. 2017. *Political Realism in International Relations*. [online]. Dostupné na internete: <<https://plato.stanford.edu/entries/realism-intl-relations/>>.

LUONGO, A. 2019. *Principles or Power: Mussolini's Invasion of Ethiopia*. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.e-ir.info/2019/03/26/principles-or-power-mussolinis-invasion-of-ethiopia/>>.

MARKS, S. 1976. *Illusion of Peace. International Relations in Europe 1918-1933*. [online]. Dostupné na internete: <<https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-349-27918-0>>.

MINKOV, S. 2017. *Treaty of Neuilly-sur-Seine*. In International Encyclopedia of First World War. [online]. Dostupné na internete: <https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/neuilly-sur-seine_treaty_of>.

MORVAY, P. 2010. *Jobbik sníva o zmene hraníc Maďarska*. [online]. Dostupné na internete: <<https://svet.sme.sk/c/5307514/jobbik-sniva-o-zmene-hranic-madarska.html>>.

PETRUF, P. 2013. *Wilsonovo storočie*. [online]. Dostupné na internete: <<http://www.historiarevue.sk/index.php?id=2004petruf12>>.

RADPEY, L. 2020. *The Sèvres Centennial: Self-Determination and the Kurds*. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.asil.org/insights/volume/24/issue/20/sevres-centennial-self-determination-and-kurds>>.

RICH, P. 2002. *Reinventing Peace: David Davies, Alfred Zimmern and Liberal Internationalism in Interwar Britain*. [online]. Dostupné na internete:

<https://www.researchgate.net/publication/249670266_Reinventing_Peace_David_Davies_Alfred_Zimmern_and_Liberal_Internationalism_in_Interwar_Britain>.

SHARP, A. 2014. *The Paris Peace Conference and its Consequences*. [online]. Dostupné na internete: <https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/the_paris_peace_conference_and_its_consequences>.

SMITH, L. 2015. *Post War Treaties (Ottoman Empire/ Middle East)*. In In International Encyclopedia of First World War. [online]. Dostupné na internete: <https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/post-war_treaties_ottoman_empire_middle_east>

SORELL, T. 2020. *Thomas Hobbes- English Philosopher*. In Britannica. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/biography/Thomas-Hobbes/Intellectual-development>>.

TASR. 2010. Jobbik. Trianon pamätným dňom!?. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.aktuality.sk/clanok/163736/jobbik-trianon-pamatnym-dnom/>>.

TIKKANEN, J. *Pact of Locarno*. In Encyclopedia Britannica. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/event/Pact-of-Locarno>>.

TRUEMAN, C. 2015. *The Treaty of Neuilly*. In History Learning Site. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.historylearningsite.co.uk/modern-world-history-1918-to-1980/the-treaty-of-neuilly/>>.

TRUEMAN, C. 2015. *The Treaty of Sevres*. In History Learning Site. [online]. Dostupné na internete: <<https://www.historylearningsite.co.uk/modern-world-history-1918-to-1980/the-treaty-of-sevres/>>.

VIGNESWARAN, D – QUIRK, J. 2004. *International Relations' First Great Debate: Context and Tradition*. [online]. Dostupné na internete: <<http://bellschool.anu.edu.au/experts-publications/publications/4274/international-relations-first-great-debate-context-and>>.

WILSON, P. 2011. *Idealism in international relations*. In Encyclopedia of Power. [online]. Dostupné na internete: <[http://eprints.lse.ac.uk/41929/1/Idealism%20in%20international%20relations%20\(LSERO\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/41929/1/Idealism%20in%20international%20relations%20(LSERO).pdf)>.